

OPINNÄYTETYÖ

Viittomanimet sanoiksi – Miten viittomakielen tulkit kuvailevat viittomanimiä puheella?

Viittomanimien kuvailu kuurosokeille ja kuulonäkövammaisille.

Maria Lebedeva & Noa Rantamäki

Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus

(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(4/2025)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus (AMK)

Tekijät: Maria Lebedeva ja Noa Rantamäki
Opinnäytetyön nimi: Viittomanimet sanoiksi – Miten viittomakielen tulkit kuvailevat viittomanimiä puheella?
Sivumäärä: 68 ja 13 liitesivua
Työn ohjaaja: Outi Kuvaja
Työn tilaaja: Riitta Lahtinen, Suomen Kuurosokeat ry, Kommunikaatiopalvelut

Kuvailu kuurosokeille asiakkaille on yksi kuurosokeiden tulkkina toimivan viittomakielentulkin tehtävistä. Tässä opinnäytetyössä selvitetään kuinka viittomakielen tulkit kuvailevat viittomanimiä puheella sokealle, huonokuuloiselle ja puheella kommunikoivalle asiakkaalle. Lisäksi tarkastellaan, millainen on toimiva ja selkeä viittomanimen puheella tuotettu kuvailu. Työn tilaajana on Suomen Kuurosokeat ry, kommunikaatiopalvelut.

Aineiston keruu tapahtui kahdessa vaiheessa. Ensin kerättiin kymmeneltä viittomakielen tulkilta viiden erilaisen viittomanimen kuvailuja puheella. Nämä kuvailut analysoitiin, ja jokaista viittomanimeä kohden valittiin kaksi kuvailua, jotka esitettiin arviointiryhmälle testattaviksi ja kommentoitaviksi. Arviointiryhmän muodostivat neljä kuurosokeaa henkilöä.

Kuvaillessaan viittomanimiä puheella viittomakielen tulkit käyttivät yleisimmin rakennetta käsimuoto, paikka ja liike. Orientaation kuvailu jäi monista kuvailuista puuttumaan. Silloin kun orientaatio ilmeni osana kuvailua, se ilmeni usein käsimuodon, paikan tai liikkeen jälkeen, riippuen viittomanimestä.

Arviointiryhmän mukaan puheella tehtyjä kuvailuja selkeytti tuttujen sanojen ja ilmausten käyttö sekä rauhallinen ja selkeä puheen rytmi. Viittomanimen liikkeen ymmärtämistä auttoi, jos se oli liitetty johonkin tuttuun arkipäiväiseen tekemiseen. Kuvailuista toivottiin lyhyitä ja ytimekkäitä, jolloin täytesanat ja turhat toistot jätetään pois.

Asiasanat: kuurosokea, kuvailu, viittomakielentulkit
(3-7 asiasanaa <http://finto.fi/ysa/fi/>)

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences

Degree Programme in Interpreting and Linguistic Accessibility, Bachelor's Degree

Author: Maria Lebedeva and Noa Rantamäki

Title: Sign Names in Words – How Do Sign Language Interpreters Verbally Describe Sign Names?

Number of Pages: 68 and 13 attachment pages

Supervisor: Outi Kuvaja

Commissioned by: Riitta Lahtinen, the Finnish Deafblind Association, Communication Services

Description for deafblind people is one of the tasks of a sign language interpreter working with the deafblind. This thesis explores how sign language interpreters describe sign names verbally for persons who are blind, hard-of-hearing, and communicate through speech. This paper also explores what constitutes an effective and clear verbal description of a sign name. The work was commissioned by the Finnish Deafblind Association (Suomen Kuurosokeat ry).

Data collection was carried out in two phases. First, verbal descriptions of five different sign names were collected from ten sign language interpreters. These descriptions were analyzed, and two descriptions were selected for each sign name, which were then presented to an evaluation group for testing and feedback. The evaluation group consisted of four deafblind persons.

In conclusion, when describing sign names verbally, sign language interpreters most commonly used the structure of handshape, location, and movement. Descriptions of orientation were missing from many of the verbal descriptions. However when orientation was included, it often appeared after handshape, location, or movement, depending on the sign name.

Additionally, according to the evaluation group, verbal descriptions were perceived as clearer when they included familiar words and phrases, and when the interpreter maintained a calm and clear speaking rhythm. Understanding the movement of the sign name was easier when it was connected to a familiar everyday activity. The descriptions were expected to be short and concise, with filler words and unnecessary repetition omitted.

Keywords: deafblind, description, sign language interpreters

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	KUUROSOKEILLE TULKKAUS	8
	2.1 Kuurosokeus	8
	2.2 Kehon hahmottaminen näkövammaisena	9
	2.3 Tulkkaus kuurosokeille.....	10
	2.4 Kuvailu.....	11
	2.5 Kuvailu kuurosokealle	12
3	VIITTOMAN RAKENNE JA VIITTOMANIMI.....	14
	3.1 Viittoman rakenne.....	14
	3.2 Viittomanimi	16
4	OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	18
	4.1 Tilaaja	18
	4.2 Opinnäytetyön kysymykset ja tutkimusmenetelmät	18
	4.3 Opinnäytetyön vaiheet	20
	4.4 Viittomanimien valinta	22
	4.5 Viittomanimien videokuvaus	25
	4.6 Testitilanne tulkeille	26
	4.7 Arviointiryhmän testi- ja haastattelutilanteet.....	27
5	VIITTOMANIMIEN KUVAILUJEN ANALYSOINTI	29
	5.1 Viittomanimien kuvailujen sanamäärät	29

5.2	Viittomanimien rakenteiden kuvailujärjestys	31
5.3	Kuvailujen järjestys	32
5.4	Kuvailujen järjestys viittomanimissä 1, 2 ja 4	34
5.5	Kuvailujen järjestys viittomanimissä 3 ja 5	36
5.6	Mikroliikkeen kuvailu ja sormien nimeäminen	38
5.7	Kuvailujen valinta arviointiryhmän testi- ja haastattelutilanteisiin	42
6	ARVIOINTIRYHMÄN TESTITILANTEEN ANALYYSI.....	44
6.1	Arviointiryhmän testitilanne	44
6.2	Viittomanimi 1	44
6.3	Viittomanimi 2	45
6.4	Viittomanimi 3	46
6.5	Viittomanimi 4	47
6.6	Viittomanimi 5	48
6.7	Virheiden jakautuminen.....	49
7	HAASTATTELUTILANTEEN ANALYYSI	51
7.1	Haastattelutilanne.....	51
7.2	Kuvailujen pituus ja selkeys, sekä puheen tahti	51
7.3	Viittomanimen paikan kuvailu ja oman kehon hahmottaminen	53
7.4	Viittomanimen liikkeen kuvailu	55
7.5	Viittomakielen elementtien hyödyntäminen kuvailuissa	56
8	TULOKSET	58
8.1	Kuinka tulkit kuvailivat viittomanimiä?	58
8.2	Viittomanimen kuvailun järjestys	59
8.3	Kuvailujen hahmottamista selkeyttävät asiat.....	59

9	POHDINTA.....	61
9.1	Opinnäytetyön kysymyksiin saadut vastaukset	61
9.2	Eettinen pohdinta	61
9.3	Opinnäytetyön onnistuminen ja hyödyt.....	62
9.4	Opinnäytetyön hyöty tilaajalle ja ammattilaisille	64
9.5	Ideoita jatkotutkimukseen.....	65
	LÄHTEET	67
	LIITTEET	69

1 JOHDANTO

Kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten yhteisössä on käytössä hyvin laaja kirjo erilaisia tapoja kommunikoida. Osa yhteisöstä käyttää viitottuja kommunikaatiomenetelmiä kuten viittomakieltä tai viitottua puhetta. Viittominen voi tapahtua näönvaraisesti vapaassa tilassa erilaisilta etäisyyksiltä tai taktiilisti kädestä käteen. Osa yhteisöstä taas on puheella kommunikoivia kuurosokeita, jotka vastaanottavat puhetta erilaisten kuulon apuvälineiden kautta. (Ylitalo 2006, 8–9.) Yhteisössä erilaisissa tilanteissa on mukana sekä viittovia että puhetta käyttäviä, jolloin vastaan saattaa tulla tilanteita, joissa viittomanimiä tai viittomia on kuvailtava puheella.

Opinnäytetyön aihe syntyi opinnäytetyön tilaajan, Suomen Kuurosokeat ry:n Kommunikaatiopalveluiden kautta. Heillä ilmentyi tarve selvittää, kuinka viittomanimiä voidaan puheella kuvailla.

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on selvittää, kuinka kuurosokeiden parissa työskentelevät viittomakielen tulkit kuvailevat viittomanimiä esimerkiksi tilanteissa, joissa kuvailun vastaanottaja ei voi ottaa vastaan visuaalista informaatiota. Olemme aiemmin havainneet tilanteita kuurosokeiden tapahtumista, joissa puheella kuvailtu viittomanimen muoto ei ole täysin välittynyt ei-viittomakieliselle kuurosokealle. Viittomanimien muoto tai merkitys on jäänyt tilanteissa epäselväksi. Tämä havainto nostaa esille tarpeen selvittää, miten puheella kuvailua voidaan kehittää niin, että viittomanimien muodot välittyisivät selvemmin. Tässä opinnäytetyössä selvitetään, kuinka tulkit kuvailevat viittomanimiä puhuen, sekä millaisia yhteisiä piirteitä kuvailussa ilmenee. Lisäksi selvitetään, mitkä tekijät selkeyttävät puheella kuvailtuja viittomanimiä.

Aluksi kuurojen historiasta valittiin viiden henkilön viittomanimet, jotka viitottiin videolle. Näitä videoita esitettiin testitilanteessa tulkeille, jotka katsottuaan videot, kuvailivat viittomanimen puheella. Puheella tuotetut kuvailut tallennettiin ja litteroitiin. Tämän jälkeen viittomakielen tulkkien tuottamia kuvailuja analysoitiin. Kuvailuja kertyi kymmenen erilaista kustakin viittomanimestä. Jokaisesta viidestä viittomanimestä valittiin kaksi kuvailua arviointiryhmän arvioitavaksi. Arviointiryhmän muodostivat neljä puheella kommunikoivaa kuurosokeaa henkilöä. Heidän avullaan päästiin testaamaan kuvailujen toimivuutta ja selkeyttä.

2 KUUROSOKEILLE TULKKAUS

2.1 Kuurosokeus

Kuurosokeat voivat käyttää erilaisia nimityksiä kuvaillessaan itseään tai vammaansa. Yleisimmin käytössä ovat termit *kuurosokea* ja *kuulonäkövammaisen*. Tässä opinnäytetyössä käytämme yleistermiä *kuurosokea* kuvaamaan henkilöitä, joilla on sekä kuulon että näön toiminnallisia rajoitteita.

Kuurosokeus tarkoittaa merkittävää kuulon ja näön toimintarajoitteiden yhdistelmää, joka vaikeuttaa henkilön toimintaa ja täysimääräistä osallistumista yhteiskuntaan. Pohjoismaisen kuurosokeuden määritelmän mukaan henkilön ei tarvitse olla täysin kuuro ja sokea, vaan merkittävää on juuri se, että molempien aistien toimintarajoitteet yhdessä aiheuttavat suuria haasteita arjessa. Kuurosokeus on erityinen toimintarajoite, joka vaatii monissa tilanteissa erityisiä mukautuksia ja tukitoimia. (Suomen Kuurosokeat ry 2024c.)

Kuurosokeus määritellään kuulon ja näön heikentymisenä, mikä vaikuttaa merkittävästi ihmisen kykyyn kommunikoida, hankkia tietoa sekä hahmottaa ympäristöään. Kuulon ja näön yhdistetty toimintarajoite asettaa haasteita erityisesti itsenäiselle liikkumiselle ja osallisuudelle sekä yhteiskunnassa että päivittäisessä elämässä. Useimmat kuurosokeat hyötyvät apuvälineistä ja mukautuksista, jotka tukevat heidän mahdollisuuksiaan osallistua ja toimia arjessa. (Lahtinen 2004, 19–20.)

Kuurosokeiden erityiset kommunikaatiotarpeet ovat keskeinen huomioitava asia esimerkiksi tulkkauspalveluissa ja erilaisten palveluiden saavutettavuuden suunnittelussa. Ympäristötiedon saanti on rajoittunutta eri etäisyyksillä, ja kuulon sekä näön heikentyessä tuntoaistin merkitys kasvaa. Toisen aistin käyttäminen heikentyneen aistin korvaamiseen vaatii kuitenkin aikaa ja energiaa, mikä voi tehdä havainnoinnista hajanaista. (Pohjoismainen kuurosokeusmääritelmä, 2025.) Aistirajoitteet muokkaavat kuurosokeiden tapoja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja korostavat vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien, kuten huulioluvun tai taktiili viittomakielen käytön merkitystä. (Lahtinen 2004, 23–25.)

Kuurosokeudesta aiheutuvat mukautustarpeet vaihtelevat yksilöllisesti, sillä aistirajoitteiden aste, mahdolliset muut toimintarajoitteet ja kuurosokeuden pysyvyys tai eteneminen vaikuttavat tarpeisiin. Näin ollen kuurosokeiden tilanteet ja tarpeet arvioidaan usein henkilökohtaisesti,

jotta heidän osallistumistaan ja hyvinvointiaan tukevat palvelut ja ympäristön mukautukset voidaan suunnitella asianmukaisesti. Tällaiset mukautukset auttavat kuurosokeita henkilöitä osallistumaan täysipainoisesti yhteiskunnan eri osa-alueisiin ja arjen toimiin. (Suomen Kuurosokeat ry 2024a.)

Kuurosokeuteen liittyy monenlaisia seurannaisvaikutuksia, jotka johtuvat kuulon ja näön heikkenemisestä tai puuttumisesta. Nämä vaikutukset näkyvät yksilön toimintakyvyssä ja hyvinvoinnissa useilla elämän osa-alueilla. Ensisijaisesti kuurosokeuden seurannaisvaikutukset ovat suoraan havaittavia ja liittyvät muun muassa kommunikaatioon, itsenäiseen liikkumiseen, päivittäisten toimintojen suorittamiseen sekä tiedonhankintaan. Näiden lisäksi kuurosokeus aiheuttaa epäsuoria vaikutuksia, jotka ilmenevät psyykkisenä kuormituksena tai sosiaalisten suhteiden haasteina. (Kovanen, Mielityinen & Västilä 2012, 68.)

2.2 Kehon hahmottaminen näkövammaisena

Ihmiselle kehittyy kyky hahmottaa kehoaan ja ympäröivää tilaa, sekä hallita asentojaan ja liikkeitään noin kuuden ikävuoden mennessä. Jos henkilö näkövammautuu vasta kouluiässä, hänellä on jo olemassa nämä perusvalmiudet liikkumiseen. Tilanne on kuitenkin erilainen, jos henkilö on syntymästään saakka sokea tai vaikeasti heikkonäköinen, jolloin fyysiset perustaidot kehittyvät vasta ajan myötä. (Törrönen & Onnela 1999, 12–13.)

Kehonkuva on ihmisen mielikuva omasta kehostaan, ja se rakentuu sekä tiedostetuista että tiedostamattomista kokemuksista. Sen muodostumiseen vaikuttavat esimerkiksi tunnekokemukset, asennon vaihtelut, fyysinen kosketus, elämänasenne ja mielikuvat. Kehonkuvan hahmottaminen tapahtuu oikeassa aivopuoliskossa, joka on vastuussa tilan, suunnan ja paikan hahmotamisesta sekä kehon ja ympäristön välisen suhteen ymmärtämisestä. (Törrönen 1999, 13.)

Näkövammaiselle henkilölle keho- ja tilakäsitteiden oppiminen on keskeistä ympäristöön orientoitumisen kannalta. Kehokäsitteeseen kuuluu oman kehon ja sen liikkeiden hahmottaminen, kun taas tilakäsite tarkoittaa kehon asemaa tilassa. Kehokäsitteen hallinta edellyttää myös kehon osien nimeämistä, eri aistielinten ja kehon osien tehtävien ymmärtämistä sekä tietoisuutta siitä, että ihminen voi itse vaikuttaa asentoihinsa ja liikkeisiinsä. (Törrönen 1999, 13–14.)

2.3 Tulkkaus kuurosokeille

Tulkki on henkilö, joka toimii viestin välittäjänä silloin, kun ihmisillä, jotka eivät puhu yhteistä kieltä, on tarve kommunikoida keskenään. Vaikka tulkki on ammattinimikkeenä verrattain nuori, tulkkeja on ollut olemassa niin kauan, kuin eri kieliä puhuvilla kansoilla on ollut tarve ymmärtää toisiaan. Viittauksia tulkeista löytyy vanhoista teksteistä eri aikakausilta ja kulttuureilta. Tulkkeja on käytetty muun muassa kaupankäynnissä, diplomatiassa ja uskonnollisissa rituaaleissa. (Napier, McKee & Goswell 2010, 2, 3.)

Puhuttujen kielten tulkkaus ja viittomakielen tulkkaus ovat prosessiltaan samankaltaisia. Yksi iso ero niiden välillä on modaliteetti. Puhutut kielet ovat modaaliteetiltaan, eli kommunikaatiokanavaltaan auditiivis-verbaalisia (auditory-verbal). Ne toimivat kuulon ja puheen avulla. Viittomakielet taas ovat modaaliteetiltaan visualis-eleellisiä. (visual-gestural). Viittomakieltä tuotetaan elein ja vastaanotetaan useasti visuaalisesti. Viittomakielen tulkit toimivat siis kahden kielen ja kahden modaliteetin välillä. (Napier 2010, 4.)

Toinen ero ilmenee ympäristöissä, joissa tulkkausta käytetään. Puhuttujen kielten tulkkien yleiset työympäristöt ovat yleensä terveydenhuollollisissa, oikeudellisissa ja hallinnollisissa tilanteissa. Koska vähemmistökieltä puhuvalla on yleensä mahdollisuus oppia valtaväestön kieli, puhuttujen kielten tulkkausta ei yleensä ilmene koulutus- tai työympäristössä. Kuuroilla henkilöillä taas ei ole mahdollisuutta päästä kaikin tavoin kiinni valtaväestön kieleen. Tästä syystä viittomakielen tulkkausta ilmenee hyvin monipuolisesti eri elämäntilanteissa. (Napier 2010, 4–5.)

Viittomakielen tulkki opinnoissa voi syventyä kuurosokeille tulkkaukseen (Opintopolku 2025). Kuurosokeiden yhteisö on heterogeeninen ryhmä, ja jokaisen kuurosokean tilanne on yksilöllinen. Tämä riippuu muun muassa näön ja kuulon asteesta, minkä vuoksi myös käytettävät kommunikaatiotavat vaihtelevat. Yhteisössä käytetään esimerkiksi puhuttuja kieliä, viittomakieliä tai muita kommunikaatiomenetelmiä. (Ylitalo 2006, 8–9.) Arviolta 58 % kuurosokeista kommunikoi ensisijaisesti puhutulla kielellä, kun taas 31,5 % käyttää viittomakieltä. Lisäksi osa kuurosokeista hyödyntää kahta tai useampaa kommunikaatiomenetelmää. (Mesch 2004, 19.)

Kuurosokean henkilön näön ja kuulon tilanteesta riippuen tulkatessa tulkin tehtävänä on kielen kääntämisen lisäksi ympäristön kuvailu, sosiaalisten yhteyksien mahdollistaminen ja opastaminen. Erilaisia kuurosokeille tulkkauksen tapoja ovat puheen toistaminen, viittominen rajoittu-

neeseen näkökenttään ja taktiiliviittominen, eli kädestä käteen viittominen. Joitain asioita voidaan ilmaista myös kehoviesteillä. Kehoviestejä voidaan hapterata eli piirtää tai viittoa asiakkaan keholle. (Lahtinen 2004, 18, 20, 31–33, 64.)

Sosiaalisten yhteyksien luomisella tarkoitetaan kuvailun osa-aluetta, jossa kuurosokealle henkilölle kuvaillaan sosiaalista ympäristöä. Tulkki kertoo, mitä tilassa on ja kuinka he ovat tilaan asettuneet. Myös ihmisten reaktioiden ja tunnelman välittäminen on osa tulkin työtä. (Lahtinen 2004, 36.)

Opastuksella tarkoitetaan turvallista liikkumista tilan sisällä tai paikasta toiseen yhdessä oppaan kanssa. Opastuksen avulla myös orientoidutaan tilaan. Opastuksen tapoja ja menetelmiä on monenlaisia. Siihen kuuluu fyysinen ja ei-fyysinen opastaminen. Opastuksessa käytetään myös erilaisia opastusmerkkejä. Fyysisessä opastuksessa oppaan ja opastettavan välillä on fyysinen kontakti, joka voi olla opastusote tai jokin muu kontakti. Tällainen opastaminen perustuu kehokontaktiin, jossa opastettava pystyy lukemaan oppaan kehonliikkeitä ja opastusmerkkejä. Näiden avulla opastettava saa tietoa esimerkiksi suunnasta, pysähtymisestä, tasoeroista ja esteistä. Ei-fyysisessä opastuksessa ei ole lainkaan fyysistä kontaktia oppaan ja opastettavan välillä. Tällöin opastettava käyttää toiminnallista näköään saadakseen visuaalisesti tiedon oppaan kehon liikkeistä. Tällaisissa tilanteissa opas voi myös opastaa puheella tai viittoen. Kaikki kuurosokeat eivät käytä opastusta. Opastuksen käyttämiseen vaikuttaa paikan tuttuus, valaistuksen määrä ja sääolosuhteet. (Marttila 2006, 17, 20–22.)

Ympäristön kuvailu tarkoittaa visuaalisen ja/tai auditiivisin tiedon jakamista kielellisesti tai muiden aistien avulla. Ympäristössä olevia asioita ja ääniä voidaan kuvailla kielellisesti, joko puhuen tai viittoen. Tietoa ympäristöstä voidaan myös piirtää kuvailun vastaan ottajan keholle, esimerkiksi selkään. Kuvailun laajuus vaihtelee. Se voi olla kohteen nimeämistä sanalla tai viittomalla tai yksityiskohtaisempi kuvailu kohteesta. Kuvailuun voidaan yhdistää myös erilaisten objektien kokeileminen. Ympäristön ja tilan kuvailulla myös orientoidutaan tilaan. (Lahtinen 2010.)

2.4 Kuvailu

Kuvailu on keino välittää tietoa auditiivisesta ja visuaalisesta ympäristöstä (Lahtinen, Palmer & Lahtinen 2009, 12). Sen avulla voidaan esimerkiksi kuvailla maisemia, esineitä, ihmisten

toimintaa tai jopa abstrakteja käsitteitä, kuten tunnelmia ja sävyjä. Kuvailussa on tärkeää huomioida, kenelle se on suunnattu, sillä vastaanottajan tarpeet ja lähtökohdat määrittävät, mitä ja miten kuvaillaan. Esimerkiksi sokealle henkilölle ympäristöä voidaan kuvailla konkreettisten ja tuntoaistin kautta hahmotettavien asioiden avulla, kun taas kuuroille kuvailu voi painottua äänien kuvailuun visuaalisin keinoin. (Lahtinen 2010, 3–4.)

Kuvailussa on tärkeää ottaa huomioon, onko henkilö syntymäsokea vai myöhemmin sokeutunut. Syntymäsokeilla ei ole omakohtaisia näköhavaintoja, kun taas sokeutuneilla voi olla visuaaliseen maailmaan liittyviä muistoja ja kokemuksia. Näiden muistojen merkitys voi kasvaa sen mukaan, kuinka pitkään henkilö on nähnyt ennen sokeutumistaan. Sokeutuneelle henkilölle kuvailu voi olla helpompaa, sillä hänellä on mahdollisuus yhdistää kuvailtuja asioita aikaisempiin visuaalisiin muistoihinsa, kuten väreihin, muotoihin tai tilakäsitykseen. (Honkanen & Vartiainen 1998, 10–11.)

Kuvailu on rajaton keino tiedon jakamiseen – käytännössä mitä tahansa voi kuvailla (Suomen Kuurosokeat ry 2024b). Onnistunut kuvailu perustuu kuitenkin kontekstin ja loogisuuden yhteensovittamiseen. Kuvailun tarkoitus ei ole tarjota pelkästään yksityiskohtia, vaan myös luoda ymmärrettävä ja selkeä kokonaiskuva. Tähän voidaan hyödyntää erilaisia tekniikoita. Kuvailun voi aloittaa suurista kokonaisuuksista, kuten maiseman yleisnäkymästä, ja edetä vähitellen kohti yksityiskohtia. Vaihtoehtoisesti kuvailulle voidaan määrittää tietty suunta, kuten eteneminen oikealta vasemmalle. (Lahtinen 2009, 36–37, 73–77.)

Selkeä kuvailu edellyttää tarkoituksenmukaisuutta, loogista etenemistä ja ajankäytön hallintaa. Virheiden korjaaminen on myös olennainen osa onnistunutta kuvailua, sillä epäselvä tai ristiriitainen kuvailu voi vaikeuttaa vastaanottajan ymmärrystä. Kuvailussa keskeistä on aina huomioida vastaanottajan kokemusmaailma ja tarpeet, jotta viesti välittyy mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi. (Lahtinen 2009, 36–37.)

2.5 Kuvailu kuurosokealle

Kuurosokea henkilö voi vastaanottaa kuvailua eri menetelmillä, kuten puheella, viittomakielellä tai muilla soveltuvilla tavoilla. Esimerkkejä näistä muista menetelmistä ovat selkään hapteraaminen tai kirjallisessa muodossa annettu kuvailu. Kuurosokean henkilön tarpeet ja aistien käyttö määrittävät, mikä menetelmä on kulloinkin sopivin. (Lahtinen 2009, 61–63.)

Lähtökohtaisesti kuurosokealle henkilölle kuvailun vastaanottaminen voi olla erityisen haasteellista. Kuvailu tapahtuu samalla aistilla, jota hän käyttää pääasiallisena kommunikaatiokanavanaan. Tämä tarkoittaa, että ympäristön kuvailu on usein kiinteä osa vuorovaikutusta ja kommunikaatiota. (Lahtinen 2009, 61–62.) Kuvailu tarjoaa tietoa niin yleisestä ympäristöstä kuin myös yksittäisistä kohteista, kuten kuvista tai maalauksista, sekä muuttuvista tilanteista, poikkeavuuksista ja vaaratekijöistä (Lahtinen 2005).

Kuurosokealle henkilölle tulkatessa ei keskitytä ainoastaan kielen kääntämiseen ja opastamiseen, vaan siihen liittyy myös ympäristön aktiivinen ja tarkka kuvailu eri menetelmin (Lahtinen 2004, 31). Kuvailuun kuuluu kertoa ympäröivästä tilasta: ketkä ovat paikalla, kuka puhuu, kuka saapuu ja poistuu, sekä muita tilanteeseen liittyviä olennaisia yksityiskohtia (Lahtinen 2009, 61).

Erityisesti opastuksen aikana tulkki kuvailee ympäröivää tilaa ennakoiden mahdollisia esteitä ja olosuhteita. Tällainen kuvailu voi sisältää tietoa esimerkiksi tien tasaisuudesta, lumen määrästä, edessä olevasta lätäköstä tai muista tärkeistä yksityiskohdista, jotka auttavat kuurosokeaa hahmottamaan ympäristöään. (Lahtinen 2005.)

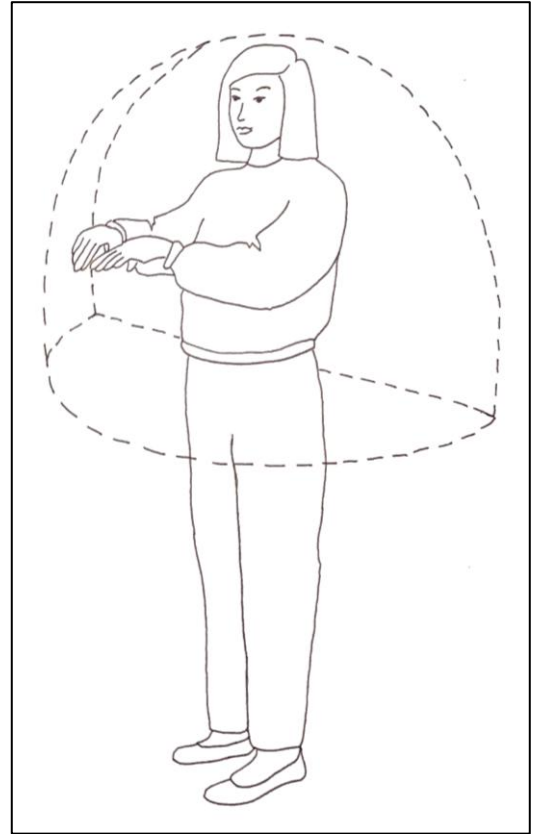
3 VIITTOMAN RAKENNE JA VIITTOMANIMI

3.1 Viittoman rakenne

Viittomat, kuten puhuttujen kielten sanat voidaan jakaa pienempiin rakenneosiin. Viittomissa näitä rakenneosia katsotaan olevan viisi. Nämä viisi rakenneosaa ovat käsimuoto, paikka, liike, orientaatio ja ei-manuaaliset elementit. Jokainen viittoma sisältää vähintään yhden kutakin näistä osista, mutta se voi sisältää myös useampia käsimuotoja, liikkeitä, paikkoja, orientaatioita ja ei-manuaalisia elementtejä. (Jantunen 2003, 27–28.)

Suomalaisessa viittomakielessä esiintyy sekä yksikäätisiä, että kaksikäätisiä viittomia. Yhden käden viittomat viittoja viittoo yleensä dominoivalla kädellään, eli oikeakätinen oikealla kädellään ja vasenkätinen vasemmalla kädellään. Tällöin vastakkaista kättä kutsutaan ei-dominoivaksi. Käsimuoto tarkoittaa käden ja sormien asentoa ja muotoa viittoman tuottamisen aikana. Kaksikäätisissä viittomissa molemmat kädet voivat olla samassa käsimuodossa, mutta myös niin, että molemmilla käsillä on oma erillinen käsimuotonsa. Käsimuodot voidaan luokitella eri kategorioihin sen perusteella, kuinka monta sormea on ulonnettuina. Ulonneet sormet ovat viittomaan osallistuvia sormia, kun taas osallistumattomat sormet, toimivat taustana. Näitä osallistumattomia sormia voidaan pitää joko nyrkissä tai suorina. Osallistuvat sormet voivat olla eri asennoissa, kuten ojennettuina, haroitettuina, taivutettuina, koukistettuina, ristikkäin tai niin, että sormien sormenpäät koskettavat toisiaan. Kaikki osallistuvat sormet ottavat samanlaisen muodon viittomassa, poikkeuksena peukalo, joka voi olla eri asennossa suhteessa muihin sormiin. (Rissanen 1985, 48–49.)

Viittoman paikka on kohta neutraalitulassa tai keholla, jossa viittoma tehdään. Yleisin paikka viittomalle on neutraalitila (kuva 1). Jokaisella viittojalla on oma neutraalitulansa, jonka koko vaihtelee viittojan käsialan mukaan. Neutraalitila ulottuu viittojan päältaelä vyötäisille, sivuilta se ulottuu käsivarren mitan verran. Keholla taas on kolme pääaluetta, jolle viittoma voidaan tehdä. Näitä paikkoja ovat pää, vartalo ja ei-dominoiva käsi. Jokainen näistä jakautuu myös pienempiin osiin. Päälaki, ohimot ja otsa, silmien alue, nenä, poski, suu, leuka ja kaula ovat pään ja kasvojen alueella paikkoja, joissa viittoma voidaan tehdä. Vartalon alueella tällaisia paikkoja ovat hartiat, rinnan ja vatsan alue, vyötärö ja jalat. Ei-Dominoivasta kädestä viittoman paikkoina voidaan käyttää olkavartta, kyynärvartta, kämmentä tai kämmenselkää. (Rissanen 1985, 70–77.)

Kuva 1 Neutraalitila (Rissanen 1985, 71)

Viittoma voi sisältää monenlaisia liikkeitä, jotka voivat alkuperältään olla peräisin olka- ja kyynärvarresta, ranteesta tai sormien nivelistä. Liikkeitä voidaan luokitella mikroliikkeiksi ja makroliikkeiksi sen mukaan, mistä liike on lähtöisin. Sormien ja ranteen liikkeet luokitellaan mikroliikkeiksi, kun taas suuremmat liikkeet, jotka ovat lähtöisin käsivarsissa tai olkavarsissa, ovat makroliikkeitä. (Rissanen 1985, 77–78.)

Makroliikkeistä voidaan erottaa neljä keskeistä spesifikaatiota: liikkeen suunta, liikkeen tapa, käsien välinen interaktio ja kosketus. Liikkeen suunta voi olla pystysuuntainen, jossa liike tapahtuu joko ylös, alas tai edestakainen näiden välillä. Sivusuunnassa liike voi kulkea oikealle, vasemmalle tai edestakaisin näiden suuntien välillä. Syvyysuunnassa liike voi suuntautua itsestä pois päin, kohti itseä tai edestakaisin. Erilaisia tapoja makroliikkeelle on suora, ympyrä- ja kääntöliike. Suora liike ilmenee yleensä neutraalitulassa eteen, ylös, alas tai sivulle suuntautuvana liikkeenä. Suoraa liikettä ilmenee myös keholla tehtävissä viittomissa, joissa liike tapahtuu alas tai ylös päin kehoa vasten. Ympyräliikkeessä käsi tai kätet liikkuvat piirtäen ympyrää. Kääntöliike on liiketavoista harvinaisin. Kääntöliikkeessä yleisimmin tapahtuu 180 asteen kierros, jolloin kämmenen orientaatio muuttuu ylhäältä alas tai toisin päin. Mikroliikkeen

erilaisia liiketapoja ovat sormien avautuva tai sulkeutuva liike, ranteen tai sormien taivutus, sekä sormien värinä. (Rissanen 1985, 78–81.)

Käsien välinen interaktio koskee vain kaksikätsisiä viittomia. Kopioinnissa kädet liikkuvat samanaikaisesti ja samansuuntaisesti. Kun kädet tekevät saman liikkeen, mutta eri suuntiin, kyse on vuoroliikkeestä. Vastaliikkeessä kädet liikkuvat toistensa peilikuvina joko toisiaan kohti tai toisistaan poispäin. (Rissanen 1985, 82–84.)

Viittomassa voi esiintyä monenlaista kosketusta. Alkukosketus esiintyy viittoman alussa. Viittoma voi lähteä kosketuksista ja siirtyä siitä neutraalitilaan. Loppukosketuksessa taas viittoma loppuu kosketukseen. Joissain viittomissa ilmenee sekä alku- että loppukosketus. Jotkin viittomat toteutetaan niin, että ne ovat jatkuvassa kosketuksessa, tällaisissa viittomissa käsi voi kulkea alaspäin rintaa vasten koskettaen rintaa koko matkan ajan. Lisäksi viittoma voi liikkeen aikana vain hipaista jotain kohtaa keholla, esimerkiksi nenää tai leukaa. (Rissanen 1985, 84–85.)

Orientaatiolla tarkoitetaan suuntaa, johon kämmen osoittaa. Kämmen voi osoittaa nivelten sallimissa rajoissa, jokaiseen suuntaan. (Rissanen 1985, 87). Eri suuntia, joihin kämmen voi osoittaa on ylös, alas, sivulle, itseä kohti tai itsestä poispäin. Ei-manuaaliset elementit tarkoittavat suun asentoa ja liikkeitä osana viittomaa (Jantunen 2003, 28).

3.2 Viittomanimi

Viittomanimi on viittoma, joka viittaa tiettyyn henkilöön. Viittomakielessä viittomanimeä käytetään henkilön virallisen nimen vastineena. Suomalaisessa viittomakielessä viittomanimi on yleensä yksiosainen visuaalinen symboli, joka assosioituu henkilön ulkonäköön, persoonallisiin piirteisiin tai taustaan. Viittomanimi on henkilön ensisijainen tunniste viittomakielisessä yhteisössä ja se kertoo henkilön osallisuudesta yhteisöön. Viittomanimiä voidaan antaa myös kuurojen yhteisöön kuulumattomille julkisuuden henkilöille, nämä nimet ovat vaihtelevampia ja vähemmän vakiintuneita. (Rainò 2004, 7, 17.)

Eri viittomakielisissä viittomanimi voidaan antaa eri perustein. Suomessa on yleistä, että viittomanimi on kuvaileva viittoma, joka viittaa nimenkantajan ulkoisiin piirteisiin, kuten luomiin tai arpiin. Kuvailun kohteena voi myös olla jokin henkilön maneerit. Viittomanimi voi myös olla merkityksellisen nimen käänne. Esimerkiksi Vappu nimisen henkilön viittomanimi voi olla viittoma, joka viittomakielessä tarkoittaa vappua. (Rainò 2004, 13–14, 66, 75, 90.)

Kuurojen yhteisössä viittomanimi on monesti virallista kirjoitettavaa nimeä tärkeämpi, ja se koetaan vahvasti osaksi omaa identiteettiä. Viittomanimi sitoo henkilön myös osaksi yhteisöä. Ennen on ollut hyvin yleistä, että viittomanimi on saatu vanhemmilta koulutovereilta. Nykyään on yleisempää saada viittomanimi kotona kuuroilta vanhemmilta tai sukulaisilta. (Rainò 2004, 76, 81–83.)

4 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

4.1 Tilaaja

Opinnäytetyön tilaajana toimii Suomen Kuurosokeat ry:n Kommunikaatiopalvelut ja työelämä-ohjaajana toimii Riitta Lahtinen. Lahtinen työskentelee johtavana kommunikaatioasiantuntijana Suomen Kuurosokeat ry:llä. Suomen Kuurosokeat ry on kuurosokeiden ja vaikeasti kuulonäkövammaisten oikeuksia valvova, asiantuntemukseen perustuva, vertaistukea ja palveluja tarjoava järjestö. Yhdistys toimii koko Suomessa ja tarjoaa monenlaisia palveluja kuurosokeille ja vaikeasti kuulonäkövammaisille henkilöille. (Suomen Kuurosokeat ry 2024d.)

Kommunikaatiopalvelut on osa Suomen Kuurosokeat ry:n valtakunnallista toimintaa. Yksikkö tarjoaa neuvontaa viestintään, varhaiseen vuorovaikutukseen ja tulkkaukseen liittyvissä kysymyksissä, ja sen toiminta keskittyy tukemaan kuurosokeiden sekä heidän lähipiirinsä yksilöllistä kommunikaatiota. Palvelu kokoaa ja jakaa ajankohtaista tutkimustietoa sekä järjestää koulutusta viestinnän ja tulkkauksen ammattilaisille. Kommunikaatiopalvelut tekee tiivistä yhteistyötä alan kouluttajien, oppilaitosten ja asiantuntijaryhmien kanssa muun muassa tarjoamalla opinnäytetyöaiheita, kehittämällä osaamistasoja kuvaavia laatukriteereitä sekä suunnittelemalla syventäviä opintoja ja näyttökokeita. (Suomen Kuurosokeat ry 2025.)

4.2 Opinnäytetyön kysymykset ja tutkimusmenetelmät

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten viittomanimiä kuvaillaan puheella sokealle huonokuuloiselle puheella kommunikoivalle kuurosokealle. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan viittomanimien kuvailun käytäntöjä ja sitä, millaiset tekijät edistävät kuvailujen ymmärrettävyyttä ja selkeyttä.

Opinnäytetyössä keskitytään kahteen pääkysymykseen:

1. Miten viittomakielentulkit kuvailevat viittomanimiä puheella kuurosokealle henkilölle, joka on sokea, huonokuuloinen ja puheella kommunikoiva?
2. Minkälaiset asiat selkeyttävät viittomanimien hahmottamista?

Opinnäytetyössä yhdistettiin määrällinen (kvantitatiivinen) ja laadullinen (kvalitatiivinen) tutkimusote. Määrällinen tutkimus keskittyy numeeriseen dataan ja tilastolliseen analyysiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 139–140). Tässä opinnäytetyössä määrällinen analyysi toteutui tarkastelemalla yhteensä 50 viittomanimien kuvailua, jotka tuotettiin siten, että 10 viittomakielentulkkiä kuvaili viisi ennalta määriteltyä viittomanimeä. Jokainen kuvailu käytiin systemaattisesti läpi ja luokiteltiin sen mukaan, missä järjestyksessä tulkki kuvaili viittoman rakenteen eri osia (käsimuoto, paikka, liike ja orientaatio). Nämä järjestykset merkittiin taulukoihin, joiden avulla pystyttiin laskemaan esiintymismääriä ja prosenttiosuuksia eri kuvailurakenteista.

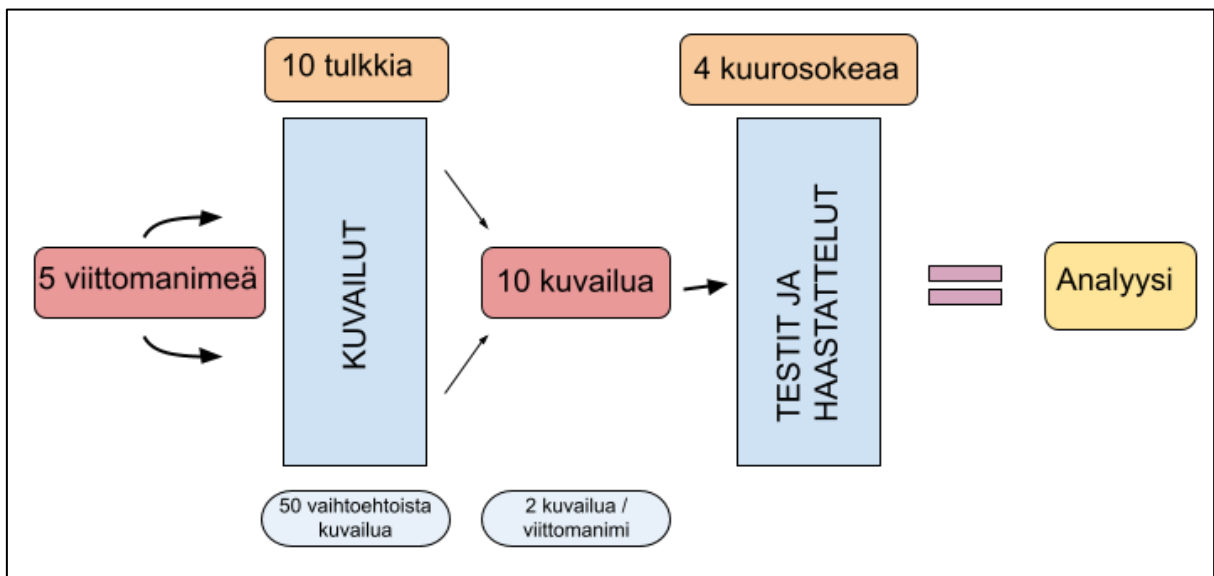
Aineiston keräämisen jälkeen aineisto analysoitiin diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysi on tutkimusmenetelmä, jolla tarkastellaan kielen käyttöä, merkitysten rakentumista ja tapoja, joilla ihmiset viestivät ja ymmärtävät maailmaa kielen avulla (Hirsjärvi 2009, 225–226). Tässä opinnäytetyössä diskurssianalyysin avulla pyrittiin tunnistamaan, millaisia eroja kuvailuissa esiintyy ja miten ne vaikuttavat viittomanimien ymmärrettävyyteen. Kerätty aineisto koostuu yhteensä 50 vaihtoehtoisesta kuvailusta, eli kymmenestä kuvailusta kutakin viittomanimeä kohden. Diskurssianalyysin avulla kunkin viittomanimen kuvailuista oli valittu kaksi keskenään erilaista kuvailua tarkempaa analyysia varten. Tavoitteena oli tarkastella kuvailujen välisiä eroja ja niiden vaikutusta ymmärrettävyyteen.

Laadullinen tutkimus puolestaan pyrkii ymmärtämään ilmiöitä syvällisemmin ja tulkitsemaan ihmisten kokemuksia (Hirsjärvi 2009, 160–161). Laadullinen osuus tässä opinnäytetyössä toteutettiin testitilanteiden ja puolistrukturoitujen haastattelujen avulla. Puolistrukturoidussa haastattelussa on ennalta suunniteltuja kysymyksiä, mutta haastattelijat voivat myös esittää lisäkysymyksiä ja mukauttaa keskustelua tilanteen mukaan (Hirsjärvi 2009, 209–210). Tähän vaiheeseen osallistui neljä kuurosokeaa henkilöä, jotka muodostivat arviointiryhmän. Kolme heistä oli työn kuvitteellisia asiakkaita: huonokuuloisia, sokeita ja puheella kommunikoivia ei-viittomakielisiä henkilöitä. Neljäs osallistuja poikkesi muista, sillä hän on puheella kommunikoiva sekä viittomakielinen ja pystyy vastaanottamaan viittomakieltä kapean näkökenttään viittottuna.

Litteroidut haastattelut analysoitiin, ja niiden pohjalta koottiin yhteenveto kuvailujen toimivuudesta. Aineiston käsittelyssä hyödynnettiin sisällönanalyysiä, joka on laadullisen tutkimuksen menetelmä. Sisällönanalyysin tavoitteena on pelkistää ja jäsentää aineistoa siten, että siitä voidaan tunnistaa merkityksellisiä teemoja, ilmiöitä ja toistuvia piirteitä. Menetelmä mahdollistaa

aineiston systemaattisen tarkastelun ja sen tulkitsemisen selkeiksi kokonaisuuksiksi, jotka auttavat ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä syvällisemmin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117–122.) Yhteenveto keskittyi erityisesti siihen, mitkä kuvailun piirteet selkeyttivät viittomanimen ymmärrettävyyttä ja mitkä puolestaan heikensivät sitä. Seuraavaksi avataan tarkemmin, mitä vaiheita opinnäytetyöprosessi sisälsi.

4.3 Opinnäytetyön vaiheet

Kaavio 1 Havainnollistava kaavio opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyöprosessi sisälsi monta eri vaihetta (katso kaavio 1). Aineiston keruuta varten tuotettiin viisi videota, joissa viitotaan ennalta valitut viittomanimet. Jokainen viittomanimi on viitottu omassa videossa. Liitteenä on yksi koostevideo, jossa kaikki viisi viittomanimeä esitetään peräkkäin (katso liite 1). Videoilla viittomanimet viittoo yksi ja sama henkilö, jotta viittomanimien toteutus pysyy mahdollisimman yhdenmukaisena. Jokaisessa videossa viittomanimi näytetään kahdesta kuvakulmasta: ensin edestä ja sitten sivulta (kuvat 2 ja 3, sivu 21). Kuvakulmat kuvattiin kahdella kameralla samanaikaisesti, jotta vältettäisiin viittomisen variaatiot. Videoissa ei käytetä huuliota, eikä viittomanimeä esitetä kirjallisessa muodossa.

Kuva 2 Viittoja edestäpäin

Kuva 3 Viittoja sivulta

Opinnäytetyöhön osallistettiin 10 viittomakielen tulkkia, joita pyydettiin kuvailemaan viisi ennalta määriteltyä viittomanimeä. Kaikilla osallistuneilla tulkeilla oli kuurosokeille tulkkauksen pätevyys. He olivat Uudenmaan alueella työskenteleviä tulkkeja, joista osa oli työskennellyt pitkään kuurosokeiden asiakkaiden kanssa ja osa taas oli harvemmin kyseisen asiakasryhmän parissa. Aineistonkeruutilanteessa viittomanimet esiteltiin yksi kerrallaan, jonka jälkeen tulkki kuvaili viittomanimen. Kuvailu tallennettiin ääninauhurille. Tallennetuista kuvailuista tehtiin litteroinnit. Litteroinnit toimivat aineistoina opinnäytetyössä. Kerätty aineisto käsiteltiin nimettömästi, eikä osallistujien henkilöllisyys tule ilmi tässä opinnäytetyössä. Lisäksi aineisto analysoitiin kokonaisuudessaan, jotta voitiin selvittää, mistä lähtökohdista tulkit ryhtyivät kuvailemaan viittomanimiä. Aineistosta pyrittiin tunnistamaan, esiintyikö kuvailuissa johdonmukaisuutta tai toistuvia loogisia rakenteita, jotka vaikuttivat tulkkien tapaan hahmottaa viittomanimien kuvailua.

Aineiston taulukoinnin ja analysoinnin jälkeen valittiin jatkokäsittelyyn kymmenen erilaista viittomanimen kuvailua. Jokaisesta viidestä viittomanimestä poimittiin kaksi erilaista kuvailutapaa, jotka nimettiin kuvailuiksi A ja B. Näin muodostui yhteensä kymmenen kuvailua, joita käytettiin arviointiryhmän testi- ja haastattelutilanteissa. Kuvailujen valinnassa pyrittiin huomioimaan erilaisia rakenteita ja kuvailutapoja, jotta arvioitava aineisto olisi mahdollisimman monipuolinen.

Testi- ja haastattelutilanteissa mukana oli neljä kuurosokeaa henkilöä, jotka muodostivat arviointiryhmän. Valitut 10 kuvailua testattiin arviointiryhmän jäsenillä yksilöllisesti. Testi- ja haastattelutilanteissa osallistujat saivat ensin kuulla viittomanimien kuvailuja yksitellen, jonka jälkeen he viittoivat viittomanimen kuulemansa perusteella. Testausten yhteydessä arviointiryhmän jäseniä haastateltiin puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä, ja heille esitettiin

tarkentavia kysymyksiä. Haastatteluilla pyrittiin selvittämään, millaiset kuvailut toimivat käytännössä ja mitkä koettiin vaikeasti hahmotettaviksi. Testi ja haastattelutilanteet tallennettiin, jotta ne voitiin myöhemmin litteroida ja analysoida. Vaiheen tavoitteena oli kerätä pohdintaa ja näkemyksiä siitä, mitkä tekijät selkeyttivät kuvailuja ja tekevät niistä ymmärrettäviä.

4.4 Viittomanimien valinta

Viittomanimet on valikoitu Suomen kuurojen yhteisön merkkihenkilöistä. Valitut viisi viittomanimeä eroavat toisistaan paikan, käsimuodon, liikkeen tai kaksikäsisyyden osalta. Viittomanimien lähteinä käytettiin viittomavideoita Suomen Viittomakielten Verkkosanakirjaa Suvia ja Suomalaisen viittomakielen wikisanakirjaa Signwikiä (katso liite 2). Aineistoon valikoituivat seuraavien merkkihenkilöiden viittomanimet:

Viittomanimi 1 on **Carl Oscar Malmin** viittomanimi. Malm oli suomalainen kuuro, joka opiskeli Manilla-koulussa Ruotsissa. Palattuaan Ruotsista Malmilla oli haave perustaa Suomeen kuurojen koulu, jossa kuuroja opetetaan heidän omalla kielellään: viittomakielellä. Malmin koulu aloitti toimintansa ensimmäisenä kuurojen kouluna Suomessa Porvoossa vuonna 1846. (Salmi & Laakso 2005, 38–43.)

Kuva 4 Viittomanimi 1 edestä

Kuva 5 Viittomanimi 1 sivulta

Viittomanimi 2 on kuvanveistäjä **Albert Tallrothin** viittomanimi. Hän oli suomalainen kuuro, joka oli ahkerasti mukana kuurojen yhdistystoiminnassa. Hän kuoli vuonna 1899 ollessaan vain 27-vuotias. Nuoresta iästään huolimatta Tallroth ehti olla mukana perustamassa monia kuurojen yhdistyksiä. Hän toimi myös varapuheenjohtajana Helsingin kuurojen yhdistyksessä ja toisena puheenjohtajana Vaasan kuurojenyhdistyksessä. (Salmi 2005, 65, 72–75.)

Kuva 6 Viittomanimi 2 edestä

Kuva 7 Viittomanimi 2 sivulta

Viittomanimi 3 kuuluu **Carl Henrik Alopaeus-** nimiselle pappismiehelle. Kun Turkuun avattiin valtion pyörittämä kuurojen koulu, nimitettiin koulun johtajaksi kuuleva Alopaeus. Alopaeus itse ei ollut kovinkaan hyvä viittoja, mutta hän piti viittomakielen käyttöä luonnollisena kuurojen opetuksessa. (Salmi 2005, 47–50, 148.)

Kuva 8 Viittomanimi 3 edestä

Kuva 9 Viittomanimi 3 sivulta

Viittomanimi 4 kuuluu suomalaiselle uimahyppääjälle **Oskar Wetzellille**. Wetzell kuuroutui ollessaan kaksivuotias. Uimahyppyuraltaan Wetzellillä on useita suomenmestaruuksia ponnahduslauta- ja kerroshypyissä. Lisäksi hän on edustanut Suomea Olympialaisissa vuosina 1908 ja 1912. Wetzell on tehnyt myös pitkän uran kirjansitojana. (Kuurojen museo 2024.)

Kuva 10 Viittomanimi 4 edestä

Kuva 11 Viittomanimi 4 sivulta

Viittomanimi 5 kuuluu **Sigyn Heikkelle**. Hän oli kuuleva nainen, joka toimi aktiivisesti kuurojen parissa. Hänen äitinsä Anna Heikel toimi kuurosokean Frans Leijonin opettajana. Sigyn itse on toiminut mm. ruotsinkielisen Kuurojen Lehden toimittajana ja Helsingin kuurojen yhdistyksen sihteerinä. Matemaatikkona hän toimi myös Helsingin kuurojen yhdistyksen ja Kuurojen Liiton rahastonhoitajana. Hän on myös tehnyt uutterasti työtä kuurojen vanhainkoti Ävikin auttamiseksi. (Stadius 1968.)

Kuva 12 Viittomanimi 5 edestä

Kuva 13 Viittomanimi 5 sivulta

4.5 Viittomanimien videokuvaukset

Ennen videoiden tuottamista selvitettiin, kuinka videot voitaisiin toteuttaa mahdollisimman laadukkaasti. Malliksi valittiin Suomen Signbankin verkkosanakirja, jossa viittomat kuvataan sekä edestä että sivulta niin, että molemmat kuvakulmat nähdään heti samalla kuvaruudulla.

Kameran sijoittelu määritettiin viittojan dominoivan kätsyyden perusteella. Oikeakätiselle viittojalle sivukamera asetetaan viittojasta katsottuna vasemmalle, ja vasenkätiselle oikealle. Opin- näytetyöhön tuotetuilla videoilla viittoja on oikeakätinen, joten sivukamera sijoitettiin viitto- jasta katsottuna vasemmalle puolelle.

Kuvaaminen toteutettiin kahdella kameralla samanaikaisesti, jotta viittomanimen esittämisessä ei tapahtuisi variaatiota eri kuvakulmien välillä. Viittojan käsien lähtöasentona käytettiin alhaalla yhdessä pidettyjä käsiä. Viittomanimeä tuottaessa viittoja nostaa kädet lähtöasennosta, viitto viittomanimen, ja palauttaa kädet takaisin lähtöasentoon. Huuliota ei käytetty viittoma- nimen viittomisen aikana, koska videoissa ei esitetty viittomanimen omistajan nimeä kirjalli- sessa muodossa. Lisäksi tässä työssä ei tarkasteltu non-manuaalisten elementtien (esimerkiksi huulion) kuvailua.

Videot tuotettiin Kuurojen Liiton vuonna 2015 julkaiseman *Laatua viittomakielelle kääntämi- sen* -oppaan laatukriteerien mukaisesti. Oppaan sisällön on tuottanut ja toimittanut Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta. Ohjeistuksen mukaisesti videoiden tuottamisessa huomioitiin useita keskeisiä tekijöitä:

Ensinnäkin videoiden kuvakulmat rajattiin huolellisesti. Viittojan pään yläpuolelle jätettiin hie- man tilaa, ja rajaus ulottui hieman viittojan vyötärön alapuolelle. (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 17.) Sivu-otoksessa alarajaus oli hieman korkeammalla.

Vaatetus ja tausta suunniteltiin selkeiksi ja kontrastoiduksi. Videolla käytettiin tasaista val- koista taustaa, ja viittojalla oli yksiväriset mustat vaatteet, mikä helpotti viittomien erottumista. (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 17–18.)

Kuvauksissa huomioitiin, että viittojan on usein vaikea itse arvioida viittomistaan reaaliaikai- sesti (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 18). Tämän vuoksi toinen opinnäytetyöntekijöistä vastasi viittomanimien tuottamisen sujuvuuden seuraamisesta ja antoi tarvittaessa palautetta. Jokainen viittomanimi viitottiin vähintään kolme kertaa onnistuneen otoksen varmistamiseksi.

Lisäksi videoiden kaksiulotteisuus otettiin huomioon, sillä tietyt liikkeet voivat erottua heikosti, jos kuvaus tapahtuu pelkästään edestä. Tämän vuoksi jokainen viittomanimi kuvattiin sekä edestä että sivulta. (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 18.) Viittoja katsoi kuvauksissa suoraan kameraan, mikä lisää videoiden havainnollisuutta ja kohdistaa katsojan huomion viittomien liikkeisiin ja muotoihin (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 18–19).

Videot tuotettiin yhtenäisen rakenteen mukaisesti. Jokainen video alkaa mustalla taustalla, jossa esitetään teksti, esimerkiksi *Viittomanimi 1*. Tämän jälkeen viittomanimi näytetään edestä kuvattuna. Kuvaruutu pimenee hetkeksi ennen kuin viittomanimi esitetään sivulta katsottuna. Video päättyy mustaan ruutuun.

4.6 Testitilanne tulkeille

Testitilannetta varten laadittiin ohjeistus (liite 3), jonka tarkoituksena oli varmistaa, että testitilanne on yhdenmukainen kaikille tulkeille. Ohjeistus sisälsi kuvauksen kuvitteellisesta tilanteesta, jossa tulkit toimivat sokean ja huonokuuloisen asiakkaan kanssa. Asiakas kommunikoi puheella eikä osaa viittomakieltä. Tilanteen lähtökohtana oli, että asiakas osallistui ensimmäistä kertaa kuurosokeiden kerhoon, jossa hän tapasi muut osallistujat ja kuuli viittomanimet tulkin puheella kuvailemina.

Ohjeistusta testattiin kolmella kolmannen vuoden tulkkiopiskelijoilla ennen varsinaisia aineiston keruuta. Testauksen aikana ohjeistuksessa havaittiin muutamia kirjoitusvirheitä, jotka korjattiin. Muutoin ohjeet osoittautuivat kattaviksi, ja testitilanteet sujuivat opiskelijoilla ilman ongelmia.

Testauksen yhteydessä havaittiin, että aineiston kerääjän neutraaliuden säilyttäminen on tärkeää. Kaikissa aineiston keruu tilanteissa aineiston kerääjä istui viittomakielen tulkin vieressä, koska aidossa tilanteessa tulkki olisi todennäköisesti sijoittunut puheella kommunikoivan kuurosokean asiakkaan viereen. kuvailemaan viittomanimiä. Testitilanteeseen haluttiin luoda sijoittumisen osalta mahdollisimman oikeanlainen sijoittuminen.

Aineiston keruutilanne koostui tulkeille näytetyistä viidestä videopätkästä, jotka tulkkien tuli kuvailla puheelle. Kussakin videopätkässä viittomanimi näytettiin ensin edestä ja sen jälkeen sivulta. Videoissa ei ollut mukana huuliota tai viittomanimen omistajan nimeä kirjallisessa

muodossa, jotta huomio kiinnittyi pelkästään käsillä tuotetun viittoman vastaanottamiseen. Tarkoituksena oli, että huomio ei kiinnity huulioon vaan viittomanimen muihin rakenneosiin: käsimuotoon, paikkaan, liikkeeseen ja orientaatioon. Tulkit saivat katsoa kutakin videota tarvittaessa uudelleen enintään kaksi kertaa.

Kun tulkki oli nähnyt videon, hänen tehtävänä oli kuvailla viittomanimi puheella. Kuvailut nauhoitettiin myöhempää litterointia ja analysointia varten. Kun tulkki ilmoitti olevansa valmis, hänelle näytettiin seuraava viittomanimi. Tilanteen aikana aineistonkerääjä ei antanut suullisia lisäohjeita, jotta tulkit toimivat täysin samanlaisen ohjeistuksen mukaisesti.

Ohjeistuksen tueksi laadittiin havainnollistava kaavio, joka esitti testitilanteen vaiheet ja asiakasprofiilin tiivistetysti (katso liite 3). Kaavion tarkoituksena oli auttaa tulkkeja sisäistämään testitilanteen eteneminen sekä varmistaa, että kaikki osapuolet ymmärsivät tilanteen vaatimukset.

4.7 Arviointiryhmän testi- ja haastattelutilanteet

Arviointiryhmä muodostui neljästä kuurosokeasta arviointiryhmän jäsenestä. Testi- ja haastattelutilannetta pilotoitiin ensin kaksikilisen kuurosokean henkilön kanssa. Hän kommunikoi sekä puheella että viittomakielellä. Kolme muuta testi- ja haastattelutilannetta toteutettiin opinäytetyön kohderyhmään kuuluville arviointiryhmän jäsenille eli kuurosokeille, jotka ovat huonokuuloisia, sokeita, puheella kommunikoivia sekä ei-viittomakielisiä. Osalla heistä kuitenkin oli jonkin verran kosketuspintaa viittomakieleen. He esimerkiksi osasivat sormiaakkoset tai olivat opiskelleet jonkin verran viittomia.

Jokaisen arviointiryhmän jäsenen kanssa toteutettiin yksilöllinen testi- ja haastattelutilanne. Tilanteet toteutettiin etäyhteydellä, ja ne tallennettiin videolle analyysia varten. Testitilanteessa arviointiryhmän jäsenille esitettiin viittomanimien kuvailuja yksi kerrallaan. Arviointiryhmän jäsenet kuuluivat jokaisesta viidestä viittomanimestä kaksi erilaista kuvailua: kuvailut A ja B. Nämä kymmenen kuvailua viidestä eri viittomanimestä esitettiin heille yksi kerrallaan sattumanvaraisessa järjestyksessä. Jokainen kuvailu esitettiin erikseen, ja osallistuja tuotti, eli viitto, viittomanimen kuulemansa perusteella. Tarvittaessa arviointiryhmän jäsen sai kuulla kuvailun kerran uudelleen. Testitilanteen aikana arviointiryhmän jäsenen tuottamia viittomanimiä ei kommentoitu.

Testitilanteen jälkeen arviointiryhmän jäseneltä kysyttiin heidän kokemuksiaan kuulluista kuvailuista. Kysymykset liittyivät muun muassa siihen, mitkä kuvailut jäivät erityisesti mieleen ja miksi sekä mitkä kuvailut koettiin toimiviksi. Haastattelun toisessa vaiheessa arviointiryhmän jäsenille kerrottiin, että testitilanteessa oli viisi viittomanimeä, ja että jokaisesta viittomanimestä oli valittu kaksi vaihtoehtoista kuvailua. Haastattelussa käytiin läpi viittomanimet yksi kerrallaan ja vertailtiin vaihtoehtoisia kuvailuja keskenään. Arviointiryhmän jäseniä pyydettiin vertailemaan ja arviomaan kustakin viidestä viittomanimestä kuulemiensa vaihtoehtoisten kuvailujen selkeyttä ja toimivuutta sekä perustelemaan vastauksensa.

5 VIITTOMANIMIEN KUVAILUJEN ANALYSOINTI

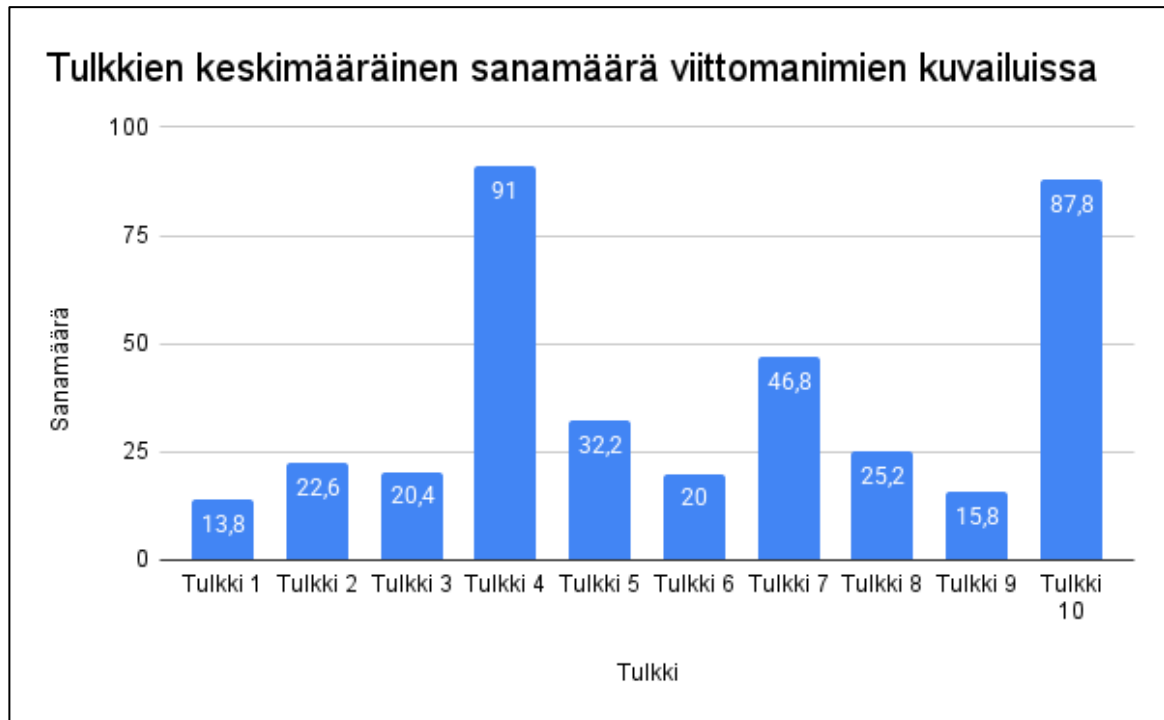
5.1 Viittomanimien kuvailujen sanamäärät

Ensimmäisenä viittomanimistä tehdyt litteroinnit analysoitiin kuvailujen sanamäärien perusteella. Tähän vaiheeseen kuului huolellinen esikäsittely litteroidulle aineistolle, jotta tulokset olisivat mahdollisimman yhtenäisiä ja kuvaavia. Litteroinnista poistettiin täytesanoja, kuten "niin", "niinku" ja muita puhekielisiä ilmauksia, jotka eivät olleet olennaisia kuvailun sisällön kannalta. Lisäksi, jos tulkki oli korjannut omaa ilmaisuaan, vain korjattu versio säilytettiin, ja keskeneräiset tai keskeytyneet lauseet jätettiin pois. Toistuvat lauseet, joissa toinen oli samanlainen tarkennettuna, siistittiin niin, että vain tarkennettu versio jätettiin. Näiden toimenpiteiden jälkeen laskettiin, kuinka monta sanaa kukin tulkki oli käyttänyt kuvaillessaan kunkin viittomanimien. Nämä tiedot koottiin taulukkoon (katso taulukko 1).

Taulukko 1 Viittomanimien kuvailujen sanamäärät

	Viittomanimi 1	Viittomanimi 2	Viittomanimi 3	Viittomanimi 4	Viittomanimi 5
Tulkki 1	12	7	15	13	22
Tulkki 2	22	16	29	19	27
Tulkki 3	24	9	26	26	17
Tulkki 4	84	86	114	64	107
Tulkki 5	25	22	33	36	45
Tulkki 6	18	9	26	25	22
Tulkki 7	60	39	59	31	45
Tulkki 8	19	35	18	31	23
Tulkki 9	18	11	20	14	16
Tulkki 10	93	93	72	101	80

Taulukossa 1 (sivu 29) esitetään kunkin tulkin kuvailujen sanamäärää viiden eri viittomanimen osalta. Vaakasuorat rivit kuvaavat kunkin tulkin käyttämien sanojen määrää, kun taas pystysuorat sarakkeet edustavat viittomanimien kuvailuun käytettyjä sanamääriä.

Kaavio 2 Diagrammi

Tulkki 4 ja **tulkki 10** erottuvat selkeästi muiden tulkkien joukosta, sillä heidän käyttämänsä sanamäärät ovat huomattavasti suurempia, kuten pylväsdiagrammista ilmenee (katso kaavio 2). Tulkki 4:n kuvailujen keskiarvo on 91 sanaa, kun taas tulkki 10:n keskiarvo on noin 88 sanaa. Suurimmat kuvailujen sanamäärät löytyvät viittomanimestä 3 (114 sanaa) sekä viittomanimestä 5 (107 sanaa) (katso taulukko 1, sivu 29). Tulkki 10 käyttää suurimpia sanamääriä erityisesti viittomanimissa 3 ja 5, aivan kuten Tulkki 4.

Toisaalta **tulkki 1** ja **tulkki 9** erottuvat käyttäessään vähemmän sanoja, erityisesti viittomanimi 2 kuvailussa, joissa sanamäärät jäävät merkittävästi pienemmiksi (7 sanaa ja 11 sanaa). Näiden kahden tulkin kuvailujen keskiarvot ovat myös selvästi pienemmät muiden tulkkien keskiarvoihin verrattuna; tulkki 1:n keskiarvo on 13,8 sanaa ja tulkki 9:n 15,8 sanaa.

Koko aineiston tasolla **viittomanimi 3** ja **viittomanimi 5** erottuvat viittomanimiksi, joiden kuvailuissa on käytetty eniten sanoja. Näiden viittomanimien kuvailut ovat selvästi laajempia verrattuna muihin, kuten viittomanimiin 1, 2 ja 4, joissa sanamäärät jäävät keskimäärin pienemmiksi. Tämä viittaa siihen, että viittomanimet 3 ja 5 ovat monimutkaisempia kuvailla.

5.2 Viittomanimien rakenteiden kuvailujärjestys

Kerätystä aineistosta laadittiin taulukoita (taulukot 2, 3 ja 4, sivut 34, 36 ja 37), jossa tarkasteltiin viittomanimien rakenteiden kuvailujärjestystä. Tarkoituksena oli asettaa viittoman rakenteet siihen järjestykseen, jossa tulkit kuvailivat ne. Viittoman rakenteita ovat käsimuoto, paikka, liike, orientaatio ja ei-manuaaliset elementit. Ei-manuaalisia elementtejä ei kuitenkaan otettu huomioon, koska opinnäytetyössä tarkastelluissa viittomanimissä ei käytetty ilmeitä tai huuliota. Joissakin viittomanimissä esiintyi useita saman rakenteen osia, esimerkiksi kaksi paikkaa, jotka eroteltiin toisistaan taulukossa. Näistä tarkempaa tietoa löytyy kappaleesta 5.3 *Kuvailujen järjestys* (sivu 32).

Aineiston käsittelyssä huomioitiin myös tilanteet, joissa kuvailu sisälsi niin sanottuja haastavia kohtia. Näissä tapauksissa samaan lauseeseen saattoi sisältyä useampi rakenne, esimerkiksi liike ja paikka, jotka olivat ilmaistu niin limittyneinä, että niiden erottaminen toisistaan oli hankalaa. Tällaisessa tilanteessa päätimme sijoittaa rakenteen siihen kohtaa kuvailujärjestystä, josta rakenteen kokonaisuus hahmottuu/selviää ensimmäisen kerran. Esimerkiksi tulkki 3 kuvaili viittomanimen 4 seuraavanlaisesti:

”Oikean käden etusormi, keskisormi ja nimetön ovat irti nyrkistä hieman koukussa. Pikkurilli taivutettuna alas, peukalo painaa pikkurilliä. Näillä kolmella sormella tehdään oikeaan suupieleen kaksi napautusta.”

Tässä voidaan ajatella, että sana *tehdä* viittaa jonkinlaiseen liikkeeseen. Lauseen keskellä tulkki kuitenkin mainitsee viittomanimen paikan (*oikeaan suupieleen*), ennen kuin liike ilmaistaan loppuun saakka (*kaksi napautusta*). Tällaisessa tapauksessa järjestys päätettiin asettaa niin, että kuvailun kokonaisuus on mahdollisimman ymmärrettävä: ensin käsimuoto, sitten paikka ja lopuksi liike.

Osassa litteroiduista kuvailuista esiintyi toistoa, jossa sama viittoman rakenne, esimerkiksi liike, kuvailtiin kahteen kertaan eri kohdissa. Taulukkoon ei kirjattu näitä toistoja, vaan viittoman rakenne merkittiin siihen kohtaan, jossa tulkki oli ensimmäisen kerran kuvaillut sen kokonaisuudessaan. Esimerkiksi Tulkki 10 kuvaili viittomanimen 4 seuraavasti:

”Tässä viittomanimessä on yksi käsi käytössä. Jos olet oikeakätinen, niin se tehdään oikealla kädellä. Sillä tavalla, että kädessä etusormi, keskisormi ja nimetön ovat aikalailla suorana tai voivat sillä lailla rennosti suorana, ei tikkusuorana.

Pikkurilli ja peukalo ovat kiinni toisissaan. Peukalo lepää pikkurillin kynnen päällä. Tässä viittomanimessä on semmoinen liike, että nämä kolme sormea — etusormi, keskisormi ja nimetön — osuvat kaksi kertaa kasvojen alaosaan. Suurin piirtein suun alapuolelle, siten että nimetön on tossa suurin piirtein suupielen alapuolella ja sitten ne loput sormet siinä suht vierekkäin. Ja tässä oli kaksi kertaa kosketus kasvoihin, semmoinen pieni liike. Napautetaan kaksi kertaa eli irrotetaan kontakti ihosta kahteen kertaan.”

Liikkeeksi voidaan luokitella kohta, jossa tulkki 10 kuvailee: *etusormi, keskisormi ja nimetön osuvat kaksi kertaa kasvojen alaosaan*. Tämän jälkeen tulkki 10 jatkaa kuvailemalla käden orientaatiota ja paikkaa, johon viittoma tehdään, ja lopuksi kertaa: *ja tässä oli kaksi kertaa kosketus kasvoihin*. Tulkki 10 kuvailee viittomanimen liikkeen siis kahteen kertaan. Taulukoon kirjattiin kuitenkin liike vain kerran, ja viittomanimen kuvailujärjestykseksi merkittiin: *käsimuoto, liike, paikka, orientaatio*.

5.3 Kuvailujen järjestys

Opinnäytetyöhön valittiin viisi erilaista viittomanimeä, jotka tulkit kuvailivat puheella. Taulukoiden 2, 3 ja 4 (sivut 34, 36 ja 37) avulla pyrittiin selvittämään, mikä oli tämän otannan yleisin tapa kuvailla viittomanimiä. Yleisin tapa aloittaa viittomanimen kuvailu oli käsimuodon kuvailusta. Kaikista 50 kuvailusta 42 (84 %) alkoi käsimuodosta. Vähiten kuvailuissa esiintyi viittoman orientaation kuvailua: orientaatio mainittiin vain 17 kertaa 50 kuvailuissa (34 %).

Opinnäytetyössä tarkastelluista viittomanimistä **viittomanimet 1, 2 ja 4** muistuttavat rakenteellisesti toisiaan. Kaikissa kolmessa viittomanimessä havaittiin neljä samanlaista viittoman rakennetta: käsimuoto, paikka, liike ja orientaatio.

Viittomanimi 3 poikkesi muista analysoiduista viittomanimistä kahden erityispiirteen vuoksi: se oli kaksikäinen ja siihen sisältyi kaksi erillistä paikkaa. Näin ollen viittomanimi 3 koostui seuraavista rakenteellisista osista: käsimuoto (oikea käsi), käsimuoto (vasen käsi), paikka (rintan edessä), paikka (rystysten päällä), orientaatio (oikea käsi), orientaatio (vasen käsi) ja liike.

Viittomanimi 5 sisälsi myös poikkeavuuksia. Siinä esiintyi kaksi samanaikaista liikettä, jotka erosivat toisistaan niin laajuudeltaan kuin toteutustavaltaan. Näin ollen viittomanimi 5 sisälsi seuraavat rakenteet: käsimuoto, paikka, orientaatio, liike (makroliike käsivarrella) ja liike (mikroliike sormilla).

Vertailukelpoisia viittomanimiä keskenään ovat viittomanimet 1, 2 ja 4, sillä niiden rakenteet ovat yhteneväiset. Sen sijaan viittomanimet 3 ja 5 poikkeavat merkittävästi muiden viittomanimien rakenteista ja käsitellään tästä syystä erillään.

5.4 Kuvailujen järjestys viittomanimissä 1, 2 ja 4

Taulukko 2 Viittomanimien 1, 2 ja 4 kuvailujen järjestys

Tulkki	Viittomanimi	1. kuvailtuna osa	2. kuvailtuna osa	3. kuvailtuna osa	4. kuvailtuna osa
Tulkki 1	1	Käsimuoto	Paikka	Orientaatio	Liike
Tulkki 2	1	Käsimuoto	Liike	Paikka	
Tulkki 3	1	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 4	1	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 5	1	Käsimuoto	Orientaatio	Paikka	Liike
Tulkki 6	1	Käsimuoto	Paikka	Orientaatio	Liike
Tulkki 7	1	Käsimuoto	Paikka	Liike	Orientaatio
Tulkki 8	1	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 9	1	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 10	1	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 1	2	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 2	2	Käsimuoto	Liike	Paikka	
Tulkki 3	2	Käsimuoto	Orientaatio	Paikka	Liike
Tulkki 4	2	Käsimuoto	Paikka	Liike	Orientaatio
Tulkki 5	2	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 6	2	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 7	2	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 8	2	Käsimuoto	Orientaatio	Paikka	Liike
Tulkki 9	2	Liike	Käsimuoto	Paikka	
Tulkki 10	2	Käsimuoto	Liike	Paikka	Orientaatio
Tulkki 1	4	Käsimuoto	Liike	Paikka	
Tulkki 2	4	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 3	4	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 4	4	Käsimuoto	Liike	Paikka	
Tulkki 5	4	Paikka	Käsimuoto	Liike	
Tulkki 6	4	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 7	4	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 8	4	Käsimuoto	Paikka	Liike	
Tulkki 9	4	Käsimuoto	Liike	Paikka	
Tulkki 10	4	Käsimuoto	Liike	Paikka	Orientaatio

Taulukon 2 (sivu 34) avulla selvitettiin, mikä oli yleisin järjestys, jossa viittomanimen rakenteita kuvailtiin. Ensimmäisenä tarkastelun kohteena olivat viittomanimet 1, 2 ja 4, sillä ne koostuivat samoista viittomarakenteista. Taulukosta tarkasteltiin, mikä viittoman rakenne mainittiin useimmin ensimmäisenä kuvailussa. Kaikkien kolmen viittomanimen kohdalla kuvailu aloitettiin yleisimmin käsimuodosta (28 kertaa 30 tapauksesta eli 93,2 %).

Tämän jälkeen tarkasteltiin toista saraketta eli sitä, mikä viittoman rakenne mainittiin toisena. Tässä vaiheessa tarkastelussa huomioitiin vain ne kuvailut, jotka alkoivat käsimuodosta. Tulosten perusteella todettiin, että yleisimmin käsimuodon jälkeen kuvailtiin paikka (18 kertaa 28 tapauksesta eli 64,3 %). Tämän löydöksen jälkeen tarkasteltiin vain niitä rivejä, joissa paikka oli mainittu toisena, ja selvitettiin, mikä viittoman rakenne mainittiin kolmanneksi yleisimmin. Näin havaittiin, että paikan jälkeen useimmiten kuvailtiin liike (16 kertaa 18 tapauksesta eli 88,9 %). Viittomanimen kuvailu päättyi liikkeen kuvailuun suurimmassa osassa tapauksista.

Taulukon 2 (sivu 34) perusteella yleisin kuvailujärjestys on **käsimuoto – paikka – liike**, joka esiintyi 14 kertaa 30 tapauksesta (46,7 %). Näiden 14 kuvailun lisäksi on kaksi kuvailua, jotka noudattavat muuten samaa rakennetta (käsimuoto – paikka – liike), mutta päättyvät orientaation kuvailuun. Lisäksi taulukossa 2 on viisi tapausta, joissa kuvailujärjestys oli pääosin sama, mutta orientaatio oli kuvailtu joko käsimuodon jälkeen (kolmessa tapauksessa) tai paikan jälkeen (kahdessa tapauksessa.) Näitä tapauksia, joissa orientaatio sisältyi yleisimmän kuvailujärjestyksen yhteyteen, oli yhteensä seitsemän (23,3 %). Kukaan tulkeista ei kuitenkaan aloittanut kuvailua orientaatiosta.

Taulukossa 2 (sivu 34) on käytetty kahta väriä havainnollistamaan kuvailujärjestystä. **Oranssilla** on merkitty kaikki kuvailut, joissa perusjärjestys **käsimuoto – paikka – liike** toteutui. **Vaaleansinisellä** on korostettu ne kohdat, joissa perusrakenne säilyi (käsimuoto – paikka – liike), mutta orientaatio on kuvailtu jossain kohtaan viittomanimen kuvailun aikana.

Taulukossa 2 (sivu 34) esitettyjen tietojen perusteella toiseksi yleisin kuvailujärjestys oli **käsimuoto – liike – paikka**, joka esiintyi viidessä kuvailussa (16,7 %). Tätä seurasivat harvinaisemmat järjestykset: **käsimuoto – liike – paikka – orientaatio** esiintyi kahdessa kuvailussa (6,7 %), **paikka – käsimuoto – liike** yhdessä kuvailussa (3,3 %) ja **liike – käsimuoto – paikka** yhdessä kuvailussa (3,3 %).

5.5 Kuvailujen järjestys viittomanimissä 3 ja 5

Taulukko 3 Viittomanimen 3 kuvailujen järjestys

Tulkki	1. kuvailtuna osa	2. kuvailtuna osa	3. kuvailtuna osa	4. kuvailtuna osa	5. kuvailtuna osa	6. kuvailtuna osa
Tulkki 1	Paikka (RIN)	Käsimuoto (V)	Käsimuoto (O)	Paikka (RYS)	Liike	
Tulkki 2	Käsimuoto (V)	Käsimuoto (O)	Paikka (RYS)	Liike		
Tulkki 3	Käsimuoto (V)	Paikka (RIN)	Paikka (RIN)	Käsimuoto (O)	Liike	
Tulkki 4	Käsimuoto (V)	Paikka (RIN)	Käsimuoto (O)	Paikka (RYS)	Liike	
Tulkki 5	Käsimuoto (V)	Paikka (RYS)	Paikka (RIN)	Käsimuoto (O)	Liike	
Tulkki 6	Käsimuoto (V)	Paikka (RIN)	Käsimuoto (O)	Paikka (RYS)	Liike	
Tulkki 7	Käsimuoto (V)	Paikka (RYS)	Käsimuoto (O)	Orientaatio (O)	Orientaatio (V)	Liike
Tulkki 8	Käsimuoto (V)	Paikka (RIN)	Käsimuoto (O)	Paikka (RYS)	Liike	
Tulkki 9	Käsimuoto (V)	Paikka (RIN)	Käsimuoto (O)	Paikka (RYS)	Liike	
Tulkki 10	Käsimuoto (V)	Paikka (RIN)	Käsimuoto (O)	Paikka (RYS)	Orientaatio (O)	Liike

Taulukossa 3 käytetään lyhenteitä, jotka kuvaavat viittomanimi 3:n eri viittoman rakenteita. Käsimuoto on merkitty joko (V) vasemman käden käsimuodolle tai (O) oikean käden käsimuodolle. Paikkaa kuvaavat lyhenteet (RIN) ja (RYS), joista ensimmäinen viittaa vasemman käden sijaintiin rinnan edessä ja jälkimmäinen oikean käden sijaintiin vasemman käden rystysten päällä. Lisäksi orientaation yhteydessä on (O) tai (V), mikä tarkoittaa oikean tai vasemman käden orientaatiota. Taulukossa 3 on käytetty kahta väriä: **oranssilla** on merkitty kuvailut, joissa toteutui taulukon yleisin kuvailujärjestys. **Vaaleansinisellä** on puolestaan merkitty orientaatio niissä tapauksissa, joissa muu kuvailujärjestys vastasi yleisintä.

Viittomanimi 3 erosi rakenteellisesti muista viittomanimistä sen kaksikätsisyyden, kahden paikan sekä kahden orientaation vuoksi. Yleisimmän kuvailutavan selvittämiseen käytettiin samaa tekniikkaa kuin viittomanimissä 1, 2 ja 4. Kymmenestä kuvailusta yhdeksän (90,0 %) alkoi vasemman käden käsimuodon kuvailusta. Tämän jälkeen yleisin tapa oli kuvailla paikka rinnan edessä (6 kertaa 9 kuvailusta, 66,7 %). Seuraavaksi kuvailtiin oikean käden käsimuoto (5 kertaa 6 kuvailusta, 83,3 %), viittomanimen toinen paikka, eli rystysten päällä (5 kertaa 5 kuvailusta 100,0 %), ja lopuksi liike (4 kertaa 5 kuvailusta 80,0 %). Suurin osa kuvailuista päättyi viitto-

manimen liikkeen kuvailuun. Näin ollen viittomanimen 3 yleisin kuvailujärjestys oli **käsi-
muoto (V), paikka (RIN), käsimuoto (O), paikka (RYS) ja liike**. Tämä järjestys esiintyi 4
kertaa 10 kuvailusta (40,0 %).

On myös mainittava yksi poikkeava tapaus. Yksi kuvailu muistutti viittomanimen 3 yleisintä
kuvailutapaa, mutta viidentenä kuvailun osana oli orientaatio, ja kuvailu päättyi liikkeen kuvai-
luun. Tässä tapauksessa kuvailun järjestys oli seuraava: käsimuoto (V), paikka (RIN), käsi-
muoto (O), paikka (RYS), orientaatio (O) ja liike.

Vaikka viittomanimi 3 sisältää useita viittoman rakenteita, sen kuvailuissa on havaittavissa
sama peruseriaate kuin viittomanimien 1, 2 ja 4 kuvailuissa. Tulkit noudattivat pitkälti samaa
järjestystä, jossa kuvailu alkoi ensimmäisen käden käsimuodon ja paikan kuvailulla, jatkui toi-
sen käden käsimuodon ja paikan kuvailuun ja eteni lopuksi liikkeen kuvailuun. Orientaatio saa-
tettiin mainita käsimuodon, paikan tai liikkeen jälkeen.

Taulukko 4 Viittomanimen 5 kuvailujen järjestys

Tulkki	1. kuvailtuna osa	2. kuvailtuna osa	3. kuvailtuna osa	4. kuvailtuna osa	5. kuvailtuna osa
Tulkki 1	Paikka	Orientaatio	Liike (MAK)	Liike (MIK)	
Tulkki 2	Käsimuoto	Paikka	Liike (MAK)	Orientaatio	Liike (MIK)
Tulkki 3	Paikka	Liike (MAK)	Käsimuoto	Liike (MIK)	
Tulkki 4	Paikka	Liike (MAK)	Käsimuoto	Orientaatio	Liike (MIK)
Tulkki 5	Liike (MAK)	Paikka	Käsimuoto	Liike (MIK)	
Tulkki 6	Orientaatio	Käsimuoto	Paikka	Liike (MIK)	Liike (MAK)
Tulkki 7	Käsimuoto	Paikka	Liike (MAK)	Liike (MIK)	
Tulkki 8	Käsimuoto	Paikka	Liike (MAK)	Liike (MIK)	
Tulkki 9	Käsimuoto	Liike (MIK)	Liike (MAK)		
Tulkki 10	Käsimuoto	Orientaatio	Paikka	Liike (MAK)	Liike (MIK)

Viittomanimi 5 erosi rakenteellisesti muista viittomanimista sen kahden erilaisen, mutta saman-
aikaisesti tapahtuvan liikkeen vuoksi. Yksi viittomanimi 5 liikkeistä oli käsivarren ylhäältä alas
suuntautuva liike, joka kulki rinnan korkeudelta napaan asti. Toinen liike tapahtui samanaikai-
sesti, kun sormet värisivät käden liikkeessä alaspäin rinnalta napaan. Taulukossa 4 liikkeet on

merkitty seuraavilla lyhenteillä: Liike (MAK) tarkoittaa makroliikettä, joka suoritetaan käsi-varrella, ja Liike (MIK) viittaa mikroliikkeeseen, joka tapahtuu sormilla. Taulukossa 4 (sivu 39) on käytetty kahta väriä: **oranssilla** on merkitty kuvailut, joissa toteutui taulukon yleisin kuvailujärjestys. **Vaaleansinisellä** on puolestaan merkitty orientaatio niissä tapauksissa, joissa muu kuvailujärjestys vastasi yleisintä.

Tarkasteltaessa viittomanimen 5 kuvailujen järjestystä samalla tekniikalla kuin aiemmin, havaittiin, että kymmenestä kuvailusta vain kaksi noudattivat samaa järjestystä: **käsimuoto – paikka – liike (MAK) – liike (MIK)**. Tulkki 2 noudatti pääosin aiemmin esiteltyä kuvailujärjestystä, mutta sisällytti orientaation kuvailun viittomanimen liikkeiden väliin. Taulukon 4 (sivu 39) mukaan viittomanimi 5 alkoi käsimuodon kuvailulla viidessä tapauksessa kymmenestä. Lisäksi tulkin 6 kuvailu poikkesi muista, sillä se alkoi orientaation kuvailulla, mikä ei esiintynyt muissa aineiston kuvailuissa. Koko aineistosta (50 kuvailua) vain yksi kuvailu alkoi orientaation kuvailulla. Kokonaisuudessaan viittomanimi 5:n kohdalla rakenteen kuvailujen järjestys vaihteli eniten.

5.6 Mikroliikkeen kuvailu ja sormien nimeäminen

Viittomanimet 3 ja 5 sisältävät molemmat sormien värisevää mikroliikettä. Tulkeilta kerätyssä aineistossa tätä sormien liikettä on kuvailtu monin eri sanoin. Osa tulkeista on käyttänyt useampaa kuin yhtä kuvausta samaan liikkeeseen.

Viittomanimi 3:ssa liike tapahtuu oikealla kädellä vasemman nyrkin rystysten päällä (kuva 14, sivu 39). Tässä viittomanimessä tapahtuvasta sormien värisevästä mikroliikkeestä tulkit ovat käyttäneet seuraavia kuvailuja:

1. Sormet tekevät aaltomaista liikettä
2. Kaikki sormet liikkuvat vuorotellen
3. Sormet tekevät aaltoilevaa liikettä, hieman kuin pianon soittaminen
4. Sormet naputtelee
5. Sormet tekevät räpiköintiä.
Sormet värisevät
6. Sormia näpytellään, kuin pianoa soittelisi
7. Sormet värisee, kuin kirjoittaisi tietokoneen näppäimistöllä
8. Sormet heiluu
9. Naputtelee sormilla
10. Sormia värisytetään

Kuva 14 Viittomanimi 3 sivultapäin

Näissä kuvailuissa kolme yleisintä kuvailutapaa ovat sormien värinä, naputteleva tai näpyttelevä liike sekä toimintaa kuvaavat selitteet (esim. pianonsoitto ja tietokoneen näppäimistöllä kirjoittaminen). Jokaista näistä on käytetty kuvaamaan sormien värisevää mikroliikettä kolmesti viittomanimi 3 kuvailuissa.

Viittomanimi 5 puolestaan sisältää samanlaisen sormien mikroliikkeen, mutta käden asento on vaakatasossa rintalastan edessä, hieman irti rinnasta, kämmen rintaan osoittaen (kuva 15 sivu 40). Käsi viedään alaspäin samalla, kun sormilla tehdään värisevää mikroliikettä. Aineistossa tulkit ovat kuvailleet tätä seuraavin tavoin:

1. Sormet vipsottavat ees taas
2. Sormet värähtelee
3. Sormia heilutetaan
4. Sormet lähtee värähtelemään eli liik-
kumaan ylös alas, kuin naputtelisi
pöydän pintaa hermostuksissaan.
5. Värisevät hienokseltaan
6. Sormia kevyesti heilutellen
7. Sormet tekee semmosta värisevää
niinku näpyttäisi vaikka tietokonetta
8. Sormet tekee aaltomaista liikettä tai
värähtelevää liikettä
9. Värisyttelet sormia
10. Sormet värisevät

Kuva 15 Viittomanimi 5 sivultapäin

Näissä kuvailuista kolme yleisintä tapaa kuvata sormien liikettä ovat värisevä liike, värähtelevä liike ja sormien heiluttelu. Värinä mainitaan neljä kertaa, värähdys kolme kertaa ja heiluttelu kaksi kertaa.

Osa tulkeista on kuvaillut sormien värinää kahdella eri tavalla omassa kuvailussaan. Näissä 20 kuvailuissa värinää on kuvailtu yhteensä 26 kertaa. Näistä 26 kuvailuista ollaan eroteltu yhdeksän erilaista tapaa kuvata sormien liikettä. Yleisin tapa on käyttää sanaa väristä, joka ilmenee seitsemän kertaa (26,9 %). Sana väristä esiintyy neljä kertaa itsenäisesti ja kolme kertaa yhdistettynä muihin kuvailuihin. Toiseksi yleisin tapa on kuvailla värinää toimintaa kuvailevilla selitteillä (esim. pianonsoitto), jotka ilmenevät aina aiemmin mainitun kuvailevan sanan jälkeen. Näitä toimintaa kuvaavia selitteitä aineistossa on yhteensä neljä kappaletta (15,4 %). Niistä pianonsoitto esiintyy kaksi kertaa ja pöydän naputtelu hermostuksissaan sekä tietokoneen näppäimistöillä kirjoittaminen molemmat kerran. Lisäksi naputtelu, aaltomainen liike, sormien värähtely ja sormien heiluttelu esiintyvät aineistossa kolme kertaa kukin (11,5 %), kun taas vipsotus, räpiköinti ja sormet liikkuvat vuorotellen ilmenevät kukin vain kerran. (kaavio 3, sivu 41)

Kaavio 3 Diagrammi

Viittomanimen 4 kohdalla yhdeksän tulkkiä kymmenestä mainitsi kuvailussaan, mitkä sormet viittomanimessä olivat käytössä (katso kuvat 16 ja 17). He nimesivät erikseen etusormen, keskisormen ja nimettömän, mikä auttoi hahmottamaan viittomanimen käsimuodon tarkemmin. Tämä osoittaa, että sormien nimeäminen voi olla tärkeä osa viittomanimen selkeää kuvailua. Suurimmalla osalla tulkeista sormien nimeäminen tapahtui heti kuvailun alkuvaiheessa.

Kuva 16 Viittomanimi 4 edestäpäin katsottuna

Kuva 17 Viittomanimi 4 sivultapäin katsottuna

5.7 Kuvailujen valinta arviointiryhmän testi- ja haastattelutilanteisiin.

Opinnäytetyön materiaaliksi kerättiin kymmeneltä tulkilta puheella tuotetut kuvailut viidestä videoidusta viittomanimestä. Tutkimusaineisto muodostui siis 50 viittomanimen kuvailusta, kymmenen kuvailua kustakin viittomanimestä. Jokaisen viittomanimen kymmenestä kuvailusta valittiin aina kaksi tarkempaan testaukseen ja tarkasteluun arviointiryhmälle. Valintoja tehtiin esimerkiksi sanavalintojen tai viittomanimien eri osien kuvailujen laajuuden perusteella. Seuraavaksi esitellään tarkemmin syitä arviointiryhmälle valikoituneista kuvailuista. Koko aineiston kuvailut ovat nähtävissä liitteessä 4 – sieltä voi perehtyä tarkemmin, millaisia tulkkien tuottamat kuvailut olivat.

Viittomanimeen 1 valikoitui kaksi rakenteeltaan samankaltaista kuvailua. Kummatkin tulkki 3 ja tulkki 6 alkavat rakentamaan kuvailua viittoman käsimuodosta ja aloituspaikasta. Viittoman aloituspaikka on kuitenkin kummallakin eri. Molemmat päättävät kuvailunsa viittomanimen liikkeen kuvailuun. Ero kuvailuihin tulee siinä, että Tulkin 6 kuvailu sisältää myös käden orientaatiota kuvaavan selitteen: ”vedä peukalon kynnellä poskea pitkin”. Tällä testattiin kuinka paljon kuvailun ymmärtämiseen vaikuttaa orientaation läsnäolo.

Viittomanimeen 2 valikoitui tulkki 1:n kuvailu sen lyhyiden ja ytimekkyyden perusteella. Kyseinen kuvailu on koko aineiston lyhyin koostuen vain seitsemästä sanasta. Tällä haluttiin testata onko näin lyhyt kuvailu riittävä. Kuvailu sisältää kuitenkin käsimuodon, paikan ja liikkeen. Sen pariin valikoitui kuvailu, jossa tulkki 7 aloittaa kertomalla viittoman merkityksen: ”*Tämän viittoman merkitys on MUISTAA.*” Kerrottuaan käsimuodon hän kertoo asiakkaalle käsimuodon olevan nimeltään A-käsimuoto. Tällä voitiin testata sitä, onko viittomakielisten elementtien lisäyksestä hyötyä, vai häiritseekö se kuvailun ymmärtämistä.

Viittomanimi 3 on kaksikäinen viittoma, joten se sisältää enemmän kuvailtavia seikkoja, kuten molempien käsien käsimuodot, orientaatiot ja käsien paikat suhteessa toisiinsa. Valinnassa kiinnitettiin huomiota erityisesti sormien värisevän liikkeen kuvailuun käytettyihin sanoihin. Tähän valikoiduissa kuvailuissa tulkki 5 kuvaili väriseviä sormia ”sormien räpiköintinä”, kun taas tulkki 7 vertaa sormien värisevää liikettä sormien liikkeeseen tietokoneen näppäimistöillä. Tällä parilla haluttiin selvittää tuoko liikkeen yhdistäminen tekemiseen kuvailulle selkeyttä. Lisäksi haluttiin testata kuinka arviointiryhmämme jäsenet ymmärtävät termin ”räpiköidä”.

Viittomanimen 4 kuvailut ovat rakenteeltaan hyvin samanlaiset, mutta eroavat pituudessa. Tulkin 4 kuvailu on pidempi sisältäen 64 sanaa. Hänen kuvailussaan on paljon kertausta ja tarkennuksia. Tulkin 9 kuvailu on lyhyempi sisältäen vain 14 sanaa. Tässä kuvailussa käsimuodon ja paikan kuvaus ei ole yhtä tarkka. Tämän kuvailun avulla voitiin testata pituuden ja tarkkuuden vaikutusta kuvailun selkeyteen.

Viittomanimen 5 kuvailuiksi valittiin tulkkien kuvailut hyvin samalla tapaa, kuin viittomanimissä 4. Tulkki 6 on huomattavasti lyhytsanaisempi kuvailussaan, jossa asiat selitetään kerran ilman toistoa. Lisäksi kuvailu alkoi poikkeuksellisesti orientaation kuvailusta. Tulkki 10 kuvailu taas on pidempi. Hänen kuvailussaan on paljon enemmän selittävää kerrontaa ja toistoa. Tulkki 10 pidempi kuvailu sisältää myös viittoman rakenteen termejä kuten orientaatio ja mikroriike, jotka eivät välttämättä aukea viittomakielen rakenteesta tietämättömälle kuulijalle. Tämän parin avulla päästiin testaamaan sitä, kumpi kuvailuista on selkeämpi: lyhyt ja ytimekäs vai pidempi ja monipolvisempi.

6 ARVIOINTIRYHMÄN TESTITILANTEEN ANALYYSI

6.1 Arviointiryhmän testitilanne

Testitilanteessa osallistujille luettiin ääneen viittomanimien kuvailuja yksi kerrallaan. Osallistuja kuuli yhteensä kymmenen erilaista viittomanimen kuvailua. Jokainen kuvailu luettiin ääneen, ja osallistuja viittoi viittomanimen kuulemansa perusteella. Näistä tuotoksista koostettiin video, jossa kaikkien arviointiryhmän jäsenten viittomat viittomanimet esiintyvät peräkkäin. Video oli käytössä vain opinnäytetyöntekijöillä.

Videon avulla voitiin arvioida, oliko viittoma tuotettu oikein, ja missä viittoman osassa mahdollinen tuottamisvirhe tapahtui. Näiden havaintojen perusteella muodostettiin tuottamisvirhe- taulukoita. Taulukoihin merkittiin ne viittomanimien rakenteet (paikka, liike, orientaatio, käsi- muoto), joissa virheitä ilmeni. Mikäli kohta on tyhjä, viittomanimi on viitottu oikein. Arviointiryhmän jäsenet on merkitty taulukoihin lyhentein ARJ 1, ARJ 2, ARJ 3 ja ARJ 4. Arviointiryhmän jäsen 1 (ARJ 1) on opinnäytetyömme kaksikilinen pilottihaastateltava. Muut arviointiryhmämme jäsenistä vastasivat opinnäytetyömme kohdehenkilöä, eli sokeaa, huonokuuloista, ja puheella kommunikoivaa, ei viittomakielistä henkilöä.

6.2 Viittomanimi 1

Kuvailu A (tulkki 3):

“Viittojan oikea käsi on nyrkissä peukalo pystyssä. Peukalo piirtää oikean silmän alta suoran viivan alaspäin poskea pitkin alaleukaan tai leuan viereen. Suun viertse alaspäin.”

Kuvailun B (tulkki 6):

“Käsi nyrkissä peukalo pystyssä. Ja peukalo nenän viereen poskelle ja vedä peukalon kynnellä poskea pitkin alas kohti leukaa.”

Taulukko 5 Tuottamisvirheet viittomanimessä 1

	Viittomanimi 1 kuvailu A	Viittomanimi 1 kuvailu B
ARJ 1	Paikka	Orientaatio
ARJ 2	Paikka, Liike, Orientaatio	
ARJ 3	Paikka	Orientaatio
ARJ 4	Paikka, Liike	

Kuvailun A perusteella kaikilla arviointiryhmän jäsenillä viittoman aloituspaikka sijoittui silmän alle tulkin kuvauksen mukaisesti. Oikea aloituspaikka on kuitenkin nenän vieressä tai mahdollisesti alempana, esimerkiksi suupielen tasolla. Tämän paikkavirheen lisäksi kahdella arviointiryhmän jäsenellä ilmeni virheitä myös liikkeessä, ja toisella heistä lisäksi käden orientaatioissa.

Kuvailussa A ei mainita orientaatiota. Kuvailussa B orientaatio sisältyy kuvailun lauseessa "vedä peukalon kynnellä poskea pitkin", mikä antaa tarkemman kuvauksen käden asennosta. Tästä huolimatta kahdella arviointiryhmän jäsenellä tapahtui virhe juuri orientaatioissa. Muita tuottamisvirheitä ei kuvailun B perusteella ilmennyt.

6.3 Viittomanimi 2

Kuvailu A (tulkki 1):

"Käsi nyrkissä oikealle ohimolle kaksi kertaa napauttaen."

Kuvailu B (tulkki 7):

"Tämän viittoman merkitys on muistaa. Ja se tuotetaan niin, että käsi laitetaan nyrkkiin ja peukalo jää sormien ulkopuolelle, kuitenkin kiinni siihen nyrkkiin, mutta ei niiden sormien päälle. Se on nimeltään A-käsimuoto. Ja sillä koputetaan tuohon päälle kaksi kertaa."

Taulukko 6 Tuottamisvirheet viittomanimessä 2

	viittomanimi 2 kuvailu A	Viittomanimi 2 kuvailu B
ARJ 1	Käsimuoto, Orientaatio	
ARJ 2		Paikka
ARJ 3		Paikka
ARJ 4		Paikka

Kuvailun A perusteella arviointiryhmän jäsen 1 teki virheen sekä käsimuodossa että orientaatiossa. A kuvailu ei määrittele käsimuotoa tarkasti, vaan käsimuodosta puhutaan vain nyrkkinä. Peukalon paikkaa ei kuvailussa määritellä. Kuvailussa B käsimuoto on selkeästi määritelty ja nimetty A-käsimuodoksi. Kuvailussa viittoman paikaksi on nimetty päälaki, mikä johti siihen, että kolmella arviointiryhmän jäsenellä viittoman paikka nousi liian ylös ja lukeutui näin paikavirheeksi.

6.4 Viittomanimi 3

Kuvailu A (tulkki 5):

"Kädet ovat sillä lailla että vasen käsi on nyrkissä. Oikee kämmen on sen nyrkissä olevan käden päällä. Kädet ovat sinun edessäsi. Ja nämä päällä olevan oikean käden sormet tekevät tämmöstä räpiköintiä. Sormet värisevät."

Kuvailu B (tulkki 7):

"Viittomanimi on kaksikäätinen. Toinen käsi eli vasen käsi on nyrkissä, Ja sen nyrkin päälle tulee oikea käsi avoimena eli sillä tavalla että se peittää sen nyrkki käden. ja sitten kun ne on pistetty päällekkäin ne kädet, niissä molemmissa kämmenet on alaspäin ja oikean käden sormet värisee ikään kuin kirjoittaisi vaikka tietokoneen näppäimistöllä. Ne sormet värisee siihen toiseen käteen koskettaen."

Taulukko 7 Tuottamisvirheet viittomanimessä 3

	Viittomanimi 3 kuvailu A	Viittomanimi 3 kuvailu B
ARJ 1	Orientaatio (V), Orientaatio (O)	
ARJ 2		
ARJ 3	Liike	
ARJ 4	Orientaatio (V), Orientaatio (O)	Orientaatio (V)

Viittomanimi 3 on kaksikäsinen. Molemmilla käsillä on siis omat käsimuotonsa ja orientaationsa. Taulukossa (V) tarkoittaa vasenta kättä ja (O) oikeaa kättä. Tässä viittomanimessä suurin osa virheistä sattui juuri orientaatioissa (viisi tapausta kuudesta). Kuvailun A perusteella viitotuissa viittomanimissä Arviointiryhmän jäsenillä 1 ja 4 molempien käsien orientaatio on ollut väärä. Tätä voi selittää orientaation puuttuminen kuvailusta. Lisäksi arviointiryhmän jäsenellä 3 tuottamisvirhe on tullut liikkeessä. B kuvailun perusteella viitotuissa viittomanimissä virhe tapahtui kerran vasemman käden orientaatioissa.

6.5 Viittomanimi 4

Kuvailu A (tulkki 4):

"Viittoma tehdään oikealla kädellä. Pystyssä on etusormi, keskisormi ja nimetön. Pikkurilli ja peukalo ovat kiinni kämmenen puolella yhdessä koukussa. Eli pystyssä on vain kolme keskimmäistä sormea. Nämä sormet on laitettu vähän koukuun. Ne kolme koukusormea napauttaa kaksi kertaa päin oikealla puolella leukalinjan kohdilla. Ei leuan päällä vaan leuasta kämmenen verran oikealle päin. Eli tuossa posken alalaidassa leukaluun kohdalla. Kaksi napautusta oikean käden kolmella koukusormella."

Kuvailu B (tulkin 9):

"Oikealla kädellä, etusormi, keskisormi ja nimetön. Eli kolme sormea koputtaa kaksi kertaa oikeaan poskeen."

Taulukko 8 Tuottamisvirheet viittomanimessä 4

	Viittomanimi 4 kuvailu A	Viittomanimi 4 kuvailu B
ARJ 1	Paikka	Käsimuoto, Paikka
ARJ 2	Käsimuoto	Paikka
ARJ 3	Paikka	
ARJ 4		Käsimuoto, Paikka

Kuvailussa A paikka määritellään tarkasti, mutta monimutkaisesti, mikä johti kahteen paikka-
virheeseen. Lisäksi kerran virhe sattui käsimuodossa. Kuvailussa B käsimuodon kuvaus jää
niukaksi, mikä näkyy kahtena käsimuoto virheenä. Paikaksi määriteltiin poski, jolloin kolmella
neljästä arviointiryhmän jäsenestä viittoman paikka nousi liian ylös. Viittoman oikea paikka on
posken alalaidassa leukaluun kohdalla.

6.6 Viittomanimi 5

Kuvailu A (tulkki 6):

*"Oikea käsi kämmen itseesi päin. Sormet kevyesti auki. Nostetaan sinne rinnan
yläosaan. Ja sieltä sormia kevyesti heilutellen tuodaan käsi alas kohti napaa."*

Kuvailu B (tulkki 10):

*"Tämä viittoma tehdään yhdellä kädellä. Jos on oikeakätinen niin oikealla kä-
dellä. Ja siten että kädessä sormet ovat suorana. Sormet eivät oo tiiviisti kiinni
toisissaan, vaan niissä on semmonen ilmarako sormien välissä. Kädessä on sem-
monen orientaatio, että kämmen on itseen päin, kämmenselkä itsestä pois päin.
Sormet siinä oikeassa kädessä osoittaa vasemmalle päin. Koko kättä liikutetaan
tuolta niinku kynärvarresta alaspäin. Eli tämä liike lähtee sieltä rinnankorkeu-
delta. Ja kättä liikutetaan alaspäin suurinpiirtein tonne navan korkeudelle sa-
malla sormet värisevät, eli niissä on semmosta pientä mikroliikettä."*

Taulukko 9 Tuottamisvirheet viittomanimessä 5

	Viittomanimi 5 kuvailu A	Viittomanimi 5 kuvailu B
ARJ 1		Orientaatio, Paikka
ARJ 2	Mikroliike	Mikroliike
ARJ 3	Orientaatio	Mikroliike
ARJ 4	Orientaatio	Mikroliike, Orientaatio

Viittomanimi 5 sisälsi kaksi liikettä: Makroliikkeen, jossa käsi laskeutuu rinnanedestä navan korkeudelle ja mikroliikkeen, jossa sormet värisevät. Tässä viittomassa sormien mikroliike oli vaikea ymmärtää, kuten taulukossa esiintyvät 4 mikroliike virhettä osoittavat. Kuvailussa A, jossa liikettä kuvattiin sormien kevyenä heilutteluna, vain yksi arviointiryhmän jäsenistä teki virheen mikroliikkeessä. Hän ymmärsi heiluttelun ranteesta lähtevänä liikkeenä, joka muistutti kitaransoittoa, sormet kuitenkin avoimina. Kuvailussa B käytetään sormien mikroliikkeestä kuvailua sormet värisevät. Kolmella arviointiryhmän jäsenellä virhe viittomanimen tuottamisessa tuli juuri mikroliikkeessä. Värinä ymmärrettiin koko käden värinä, jossa liike lähti ranteesta. Oikeassa liikkeessä vain sormet värisevät liikkuen edestakaisin.

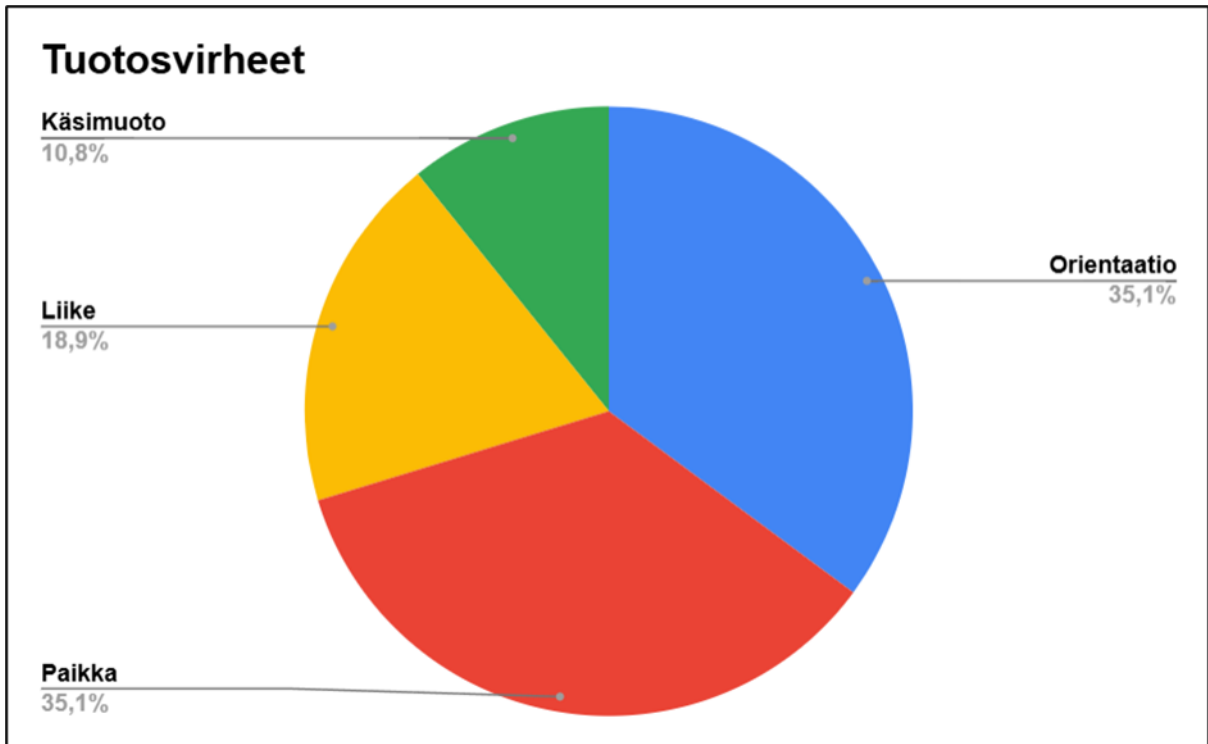
6.7 Virheiden jakautuminen

Orientaatio on se osa-alue, jonka moni tulkki jätti kuvailussaan kertomatta. Tämän huomaa myös arviointiryhmän suorituksista. Kun he tuottivat viittomanimen kuultuaan kuvailun ensimmäistä kertaa, tuottamisvirheitä 13 kpl (35,1 %) tapahtui juuri orientaatioissa. On siis olennaista, että kuvailussa ilmaistaan selkeästi, mihin suuntaan käden kämmenosa ja sormet osoittavat.

Paikassa virheitä tapahtui myös 13 kpl, mikä on 35,1 % kaikista havaituista virheistä. Usein paikkavirhe liittyi siihen, että kuvailu ei täsmentänyt tarkkaa sijaintia (esim. “poski” vs. “posken alalaidassa leukaluun kohdalla”) tai että viittoman aloituspaikka jäi epämääräiseksi. Tämä näkyi erityisesti viittomanimissä 1 ja 4.

Liike aiheutti 18,9 % virheistä (7 kpl). Näistä 5 kpl tapahtui viittomanimien 3 ja 5 värisevässä mikroliikkeessä. Jolloin liike ymmärrettiin väärin. Loput kaksi viittomanimessä 1, jolloin liike

vietiin liian pitkälle leukaan. **Käsimuoto** aiheutti 10,8 % virheistä (4 kpl), kuten kaaviossa 4 huomataan.

Kaavio 4 Tuotosvirheet ympyrädiagrammi

7 HAASTATTELUTILANTEEN ANALYYSI

7.1 Haastattelutilanne

Testitulanteen jälkeisessä haastattelussa vertailtiin ja analysoitiin tulkkien kuvailuja. Aiemmassa testitulanteessa arviointiryhmän jäsenet olivat kuulleet kymmenen erilaista kuvailua viittomanimistä. Haastattelutilanteen aluksi arviointiryhmän jäsenille paljastettiin viittomanimiä olleen viisi, kaksi kuvailua kustakin viidestä viittomanimestä. Haastattelutilanteessa analysoitiin ja vertailtiin kahden eri tulkin samasta viittomanimestä tuotettua kahta eri kuvailua.

Haastattelutilanteessa viittomanimet käytiin läpi yksi kerrallaan. Ensin luettiin uudestaan kummatkin samasta viittomanimestä tehdyt kuvailut ja pyydettiin arviointiryhmän jäsentä viittomaan viittomanimi vielä uudelleen näiden perusteella. Tässä kohtaa arviointiryhmän jäsenen viitottua tuotosta korjattiin, mikäli se oli tarpeen, jotta kuvailujen toimivuutta ja puutteita voitiin paremmin analysoida. Haastattelut olivat puolistrukturoituja. Haastatteluissa käytetty haastattelurunko löytyy liitteestä 5. Seuraavaksi käsitellään haastatteluissa nousseita tuloksia sisällyönanalyysin avulla teemoittain. Haastattelun analyysissa ovat mukana kaikki arviointiryhmän jäsenet mukaan lukien pilottihaastateltava.

7.2 Kuvailujen pituus ja selkeys, sekä puheen tahti

Arviointiryhmälle valittiin eripituisia kuvailuja, joilla selvitettiin pituuden vaikutusta kuvailun selkeyteen. Arviointiryhmässä yleinen mielipide oli, että lyhyempi kuvailu on helpompi ottaa vastaan. Pidemmät kuvailut sisälsivät usein myös turhaa toistoa. Joidenkin pidempien kuvailujen kohdalla haastateltava oli viittonut viittomanimen jo aivan oikein, vaikka kuvailusta oli ehditty lukea vasta puolet. Yksi arviointiryhmän jäsenistä sanoi pidemmän kuvailun jälkeen seuraavasti:

“Se oli vähän pitempi. Siinä joutu miettimään, miten se nyt menikään. Joku yksi sana jäi mulle tökkimään. Tietenkin mitä lyhyempi on tuo kuvaillu, niin selkeämpi on hahmottaa. Oikeassa tilanteessa pystyy oikeasti tekemään sen oikein tai ottamaan vastaan. Mitä pidempi on se kuvailu, niin voi olla, että siinä sitten joku pätkä unohtuu.”

Pitkät kuvailut vaativat enemmän muistia ja käsittelykapasiteettia. Mitä pidempi kuvailu, sitä suurempi riski, että jokin asia jää mahdollisesti ymmärtämättä. Kuvailun vastaanottoa voivat

häiritä myös täytesanat. Kun täytesanat jätetään kuvailusta pois, siitä saadaan lyhyempi ja napakampi. Näin yksi arviointiryhmän jäsen kommentoi täytesanoja:

”Siellä oli paljon tällaisia täytesanoja: sillä lailla ja niin. Ne hämärtää sitä (ymmärrettävyyttä). Pitäisi olla jämäkkä. Ei ylimääräisiä sanoja.”

Lyhyteen ja napakkuuteen tähdättäessä ei kuitenkaan saa uhrata viittomanimelle tärkeitä osia, kuten käsimuotoa, paikkaa, liikettä ja orientaatiota. On tärkeää ilmaista, kumpi käsi tekee viittomanimen, mikä sormi tai mitkä sormet ovat aktiivisina ja missä muut sormet sijaitsevat. Oikea viittomanimen paikka on syytä ilmaista tarkasti ja selkeästi. Missä kohtaa kasvoja tai kehoa viittomanimi tuotetaan, vai onko sen paikka neutraaltilassa irti kehosta? Viittomanimen liike voi vaihdella monin tavoin, ja yksi viittomanimi voi sisältää useita eri liikkeitä. Liikkeestä on tärkeä tietää suunta, sekä mahdollinen aloitus- ja lopetuspaikka.

Arviointiryhmälle annettiin vertailuun kaksi kuvailua, joissa toisessa sormien mikroliikettä oli kuvailtu värinä ja räpiköintinä, kun toisessa samaa liikettä kuvailtiin sanoen: *”sormet värisevä ikään kuin kirjoittaisi, vaikka tietokoneen näppäimistöllä.”* Kaikkien neljän arviointiryhmän jäsenen yhteinen mielipide oli, että liikkeen kuvaileminen tietokoneella näpyttelyn kautta oli parempi. Liike kannattaa siis yhdistää johonkin arkiseen tekemiseen, jos vain mahdollista. Tämä tuo kuvailulle pituutta, mutta se myös selkeyttää mielikuvaa liikkeestä.

Kuvailun pituus on sidonnainen itse viittomaan ja siihen, kuinka moniosainen tai monimutkainen se on. Pohdittaessa onko pitkä ja yksityiskohtainen vai lyhyt ja yksinkertainen kuvailu parempi, yksi arviointiryhmän jäsen vastasi näin:

“Riippuu viittomasta. Esimerkiksi metsässä on hirveän vaikea hyvin yksinkertaisesti selittää, miten metsä viitotaan. Se on tosi vaikea sanallisesti, kun rupeat miettimään.”

Joskus pitempi kuvailu oli selkeämpi, sillä se sisälsi viittoman tuottamista helpottavia kuvailuja, kuten käden orientaation ja liikkeen kuvailun toiminnan kautta. Viittomanimen tai viittoman kuvailusta ei olisi suositeltavaa karsia pois muuta kuin täytesanat ja moninkertaiset toistot. Viittoman kuvailuun vaikuttaa myös se, kuinka pitkä aika kuvailuun on käytettävissä.

Pituutta tärkeämpää on sopiva puheen tahti. Sen nostivat esille kaikki arviointiryhmän jäsenet. Kuvailu on kerrottava rauhalliseen puhetahtiin, jotta sen vastaanottaminen on helpompaa ja

prosessoinnille jää aikaa. Rauhallisen tahdin on hyvä säilyä loppuun asti kuten yksi arviointiryhmän haastateltavista totesi:

“Selkeä ääni ja sitten se tulee samalla nopeudella. Ei ala ihan hitaasti ja nopeasti loppua kohdin. Helpompi mieltää se mitä pitää tehdä, kun nopeuskin on sama. Ei tule ainakaan semmoista hätäisen tuntua, jos rupeaa loppu kohdassa tosi nopeasti sanomaan mitä pitää tehdä.”

7.3 Viittomanimen paikan kuvailu ja oman kehon hahmottaminen

Seuraavaksi tarkastellaan, miten arviointiryhmän jäsenet kuvasivat oman kehonsa hahmottamista ja mitä keinoja he pitivät erityisen toimivina selkeän kuvailun kannalta.

Kuva 18 Viittomanimi 4, käytössä on kolme sormea (etusormi, keskisormi ja nimetön)

Kuva 19 Viittomanimi 2, käsi on nyrkissä oikealla ohimolla

Haastatteluissa kävi ilmi, että viittomanimen 4 käsimuodon kuvailu oli erityisen selkeää silloin, kun puheella tuotetuissa kuvailuissa mainittiin tarkasti, mitkä sormet olivat pystyssä (etusormi, keskisormi ja nimetön, katso kuva 18). Lisäksi kehonosien täsmällinen nimeäminen auttoi hahmottamaan viittomanimen ja sijaintia. Esimerkiksi viittomanimen 2 kohdalla tulkit kuvailivat paikkaa sanoin "oikea ohimo", mikä auttoi kohdentamaan viittomanimen oikeaan paikkaan (katso kuva 19). Eräs arviointiryhmän jäsen kertoi, että hänen täytyi hetken pohtia, missä ohimo tarkalleen sijaitsee, mutta muisti sen lopulta lyhyen miettimisen jälkeen. Arviointiryhmän haastateltavat pitivät selkeänä kuvailuna sitä, että viittomanimen yhteydessä sanoitettiin yksiselitteisesti, kumpi käsi oli käytössä ja mitä sormia viittomanimessä käytettiin.

Haastatteluissa syntyi vilkasta keskustelua viittomanimen 4 paikan kuvailusta. Tulkki 4 oli kuvailut paikkaa seuraavasti:

"Ne kolme koukkusormea napauttavat kaksi kertaa pään oikealla puolella leukalinjan kohdilla. Ei leuan päällä, vaan leuasta kämmenen verran oikealle, eli posken alalaidassa leukaluun kohdalla."

Tämä kuvailu koettiin kuitenkin liian pitkäksi ja monimutkaiseksi. Haastateltavien mielestä erityisesti leukalinja-käsitteen hahmottaminen oli hankalaa. Toisaalta maininta oikeasta puolesta selkeytti paikan hahmottamista. Tulkki 9 puolestaan kuvaili saman viittomanimen paikan yksinkertaisemmin:

"Eli kolme sormea koputtaa kaksi kertaa oikeaan poskeen."

Yksi arviointiryhmän jäsenistä kommentoi tulkki 4:n ja tulkki 9:n kuvailuja seuraavasti:

"Minä tykkäsin, että siihen poskeen. Kaikki tietää, mikä on poski. Mutta sitten kämmenen verran... Mietti, että miehellä voi olla leveä kämmen, niin riittääkö se poski? Voi naisellakin olla leveä kämmen."

Viittomanimi 4:n paikan täysin tarkka kuvailu osoittautui haastavaksi. Arviointiryhmän haastateltavat kokivat, että paikan kuvaaminen poskeksi oli helposti ymmärrettävää, vaikka se ei sijainnut aivan oikeassa kohdassa. Haastatteluissa heräsi myös pohdinta siitä, voiko paikan kuvata hieman epätarkasti ja kuvailla paikaksi posken, jos se helpottaa asiakkaan käsitystä viittomanimestä. Pienestä viittoman toteutuspaikkaan liittyvästä epätarkkuudesta huolimatta, viittomanimi 4 säilyisi kuitenkin tunnistettavana.

Tulkki 10 kuvaili viittomanimi 5:n käsimuotoa seuraavasti:

"Sormet eivät ole tiiviisti kiinni toisissaan, vaan niiden välissä on pieni ilmarako."

Eräs arviointiryhmän jäsenistä pohti, että sokeana on haastavaa arvioida, kuinka suuri ilmarako sormien välissä tulisi olla, koska sitä ei itse pysty näkemään.

Arviointiryhmän haastateltavat kommentoivat yleisesti, että viittomanimien kuvailut olivat selkeitä silloin, kun niissä käytettiin tuttuja sanoja. Tuttujen sanojen avulla viittomanimen hahmottaminen ja ymmärtäminen oli helpompaa, mikä tuki kuvailun selkeyttä.

7.4 Viittomanimen liikkeen kuvailu

Aiemmin todettiin, että viittomanimet 3 ja 5 poikkeavat muista valituista viittomanimistä. Viittomanimi 3 poikkeaa sillä perusteella, että se on kaksikäsinen, ja viittomanimi 5 poikkeaa sen vuoksi, että kyseisessä viittomanimessä ilmenee sekä makro- että mikroliikettä. Nämä olivat myös ne kaksi viittomanimeä, joihin tulkit käyttivät keskimäärin eniten sanoja, sillä niissä esiintyi enemmän kuvailtavia osia. Osa syynä voi olla myös se, että molemmat viittomanimet sisältävät mikroliikkeen, eli sormien värisevän. Tätä liikettä tulkit ovat kuvailleet monin eri tavoin. Arviointiryhmälle valituissa kuvailuissa tästä värinästä on käytetty seuraavia sanamuotoja: *“sormet värisee, kuin kirjoittaisi tietokoneen näppäimistöllä”* (viittomanimi 3, tuotos A) ja *“sormet tekevät räpiköintiä, sormet värisevät”* (viittomanimi 3, tuotos B) sekä *“sormia kevyesti heilutellen”* (Viittomanimi 5, tuotos A) ja *“sormet värisevät”* (viittomanimi 5 tuotos B).

Ne kolme arviointiryhmän jäsenistä, jotka eivät olleet viittomakielisiä totesivat, että sormien väristelyliikkeet ovat hankalia tai monimutkaisia. Yksi arviointiryhmän jäsenistä muotoili asian seuraavasti:

“Mun mielestä hiukan hankalii ne missä piti väristellä. Ne on hiukan hankala. Noi muut, missä oli poskien koputusta ja jotain tämmöistä ihan päähän koputusta, ne oli aika selkeitä. Ne, missä oli väristelyä, oli vähän semmoisia epävarmoja. Väristelinkö mä nyt sitä oikein?”

Tässä viitataan siihen, että koputtaminen on haastateltavalle tuttu käsite, jolloin hän tiesi, kuinka pitää toimia. Koputtaminen tulee monelle vastaan arkielämässä, kuten oveen koputtaminen. Värinä sen sijaan ei ollut tuttu käsite, koska sille ei löydy arkielämästä tuttua kontekstia.

Haastattelutilanteessa viittomanimen 3 kohdalla kysyttäessä, mikä selkeytti ymmärtämistä, yhteinen mielipide oli tietokoneen näppäimistöllä näpyttely. Värinä itsessään oli outo ja epämääräinen käsite, mutta kun siihen yhdistettiin arkista toimintaa kuvaava selite, siitä sai selkeämmän mielikuvan. Tällöin ei tarvinnut jäädä pohtimaan, kuinka sormet värisevät. Yksi haastateltavista kommentoi sanan *“räpiköinti”* käyttöä näin:

“B:ssä on tää räpiköintiä, vähän rupesi naurattamaan, että kun räpiköidä, niin se on niin epämääräistä liikettä.”

Räpiköinnistä huolimatta tämäkin kuvailu koettiin selkeäksi ja ymmärrettäväksi. Tätä tukee havainnot viittomanimi 3:ssa tapahtuneista virheistä. Kun arviointiryhmän jäsenet tuottivat viittomanimen kuultuaan kuvailun ensimmäistä kertaa, liikkeeseen liittyviä virheitä ilmeni vain kerran.

Viittomanimi 5:ssa liikkeitä on kaksi, eli sormien mikroliike sekä käsivarren makroliike. Testija haastettutilanteisiin valikoituneista viittomanimen 5 kuvailuissa sormien mikroliikkeestä käytettiin sanoja värinä ja heiluttelu. Testitilanteen tulosten perusteella tässä viittomanimessä sormien mikroliike oli vaikeampi ymmärtää, sillä suuri osa tuotos virheistä sattui juuri mikroliikkeessä.

7.5 Viittomakielen elementtien hyödyntäminen kuvailuissa

Kerätessämme viittomanimien kuvailuja opinnäytetyömme tutkimusaineistoksi määrittelimme kuvailuja tuottaneille tulkeille kuvitteellisen asiakkaan. Tulkkien tuli kuvitella tuottavansa viittomanimien kuvailut asiakkaalle, joka on sokea, huonokuuloinen, puheella kommunikoiva sekä ei-viittomakielinen. Tämän lähtökohdan pohjalta viittomakielen tulkit kuvailivat viittomanimiä.

Haastatteluissa nousi kuitenkin esiin, että kolme arviointiryhmän jäsentä, jotka eivät käytä viittomakieltä kommunikoidessaan, olivat siitä huolimatta olleet jossain määrin tekemisissä viittomakielen kanssa. Kaikille haastateltaville oli jossain vaiheessa opetettu sormiaakkosia sekä yksinkertaisia ja arkipäiväisiä viittomia. Vaikka kuurosokea henkilö ei osaa varsinaisesti viittomakieltä, sormiaakkoset voivat silti olla hänelle tuttuja. Tämä näkyi myös arviointiryhmän jäsenten haastatteluissa.

Tulkki 7 hyödynsi kuvailuissaan viittomakieleen pohjautuvia ilmaisuja, kuten ”A-käsimuoto” tai ”Tämän viittoman merkitys on muistaa.” Jos kuurosokea asiakas tietää, miten sormiaakkosilla tehdään A-kirjain, hän pystyy hahmottamaan ja tuottamaan oikean käsimuodon. Viittomanimi 2 tarkoittaa myös arkipäiväistä viittomaa *MUISTAA*, jolloin viittoman tunteminen voi helpottaa sen hahmottamista.

Haastatteluissa eräs arviointiryhmän jäsenistä totesi, että pelkkä *MUISTAA*-viittoman hyödyntäminen kuvailussa olisi ollut hänelle riittävä. Kaksi muuta arviointiryhmän jäsenestä puolestaan koki, että sormiaakkosen avulla kuvailtu viittomanimi olisi tarjonnut tarpeeksi tietoa käsimuodon hahmottamiseen.

Toisaalta sormiaakkosten käyttö kuvailuissa voi myös aiheuttaa haasteita. Yksi arviointiryhmän jäsen ei ollut käyttänyt sormiaakkosia pitkään aikaan. Hän joutui ensin muistelemaan, miten sormiaakkosilla tehdään A-kirjain, mikä voi hidastaa prosessia ja vaikeuttaa viittomanimen hahmottamista.

Yksi arviointiryhmän jäsenistä ehdotti myös, että viittomanimi 4:n kohdalla tulkki olisi voinut hyödyntää numeroihin perustuvaa kuvailua. Kyseisessä viittomanimen käsimuodossa etusormi, keskisormi ja nimetön ovat pystyssä. Tämä vastaa viittomakielessä numeroa 3. Toki numeroiden avulla kuvailtaessa tämä edellyttää, että asiakas tuntee viittomakieliset numerot.

Yhteenvetona voidaan todeta, että viittomakieleen pohjautuvien kuvailujen hyödyntäminen edellyttää, että kuurosokealla asiakkaalla on ainakin jonkinlaista tuntemusta viittomakielestä. Mikäli asiakas esimerkiksi tuntee sormiaakkoset tai yksittäisiä viittomia, viittomakielen elementtien hyödyntäminen puheella tuotetuissa kuvailuissa voivat tukea ymmärtämistä ja helpottaa viittomanimen hahmottamista. Jos taas asiakas ei tunne viittomakieltä lainkaan, tällaiset kuvailut eivät toimi toivotulla tavalla, vaan voivat jopa hankaloittaa ymmärtämistä.

8 TULOKSET

8.1 Kuinka tulkit kuvailivat viittomanimiä?

Tähän opinnäytetyöhön valitut viittomanimet oli mahdollista erotella toisistaan viittoman rakenteiden perusteella. Viittomanimet 1, 2 ja 4 olivat rakenteeltaan samankaltaisia, mikä teki niistä hyvin vertailukelpoisia. Kaikissa näissä viittomanimissä esiintyivät käsimuoto, paikka, liike ja orientaatio.

Taulukon 2 (sivu 34) tarkastelun perusteella viittomanimien rakenteen useimmin käytetty kuvailujärjestys oli **käsimuoto – paikka – liike**, joka esiintyi 16 kertaa 30 kuvailusta (53,2 %). Orientaatio puolestaan oli vähiten kuvailtu viittoman rakenne. Viittomanimien 1, 2 ja 4 kohdalla tulkit kuvailivat orientaation vain 9 kertaa 30 kuvailusta (30 %). Taulukon 2 (sivu 34) perusteella orientaation kuvailulle ei myöskään ollut havaittavissa vakiintunutta paikkaa kuvailun järjestyksessä. Vaikka käsimuoto – paikka – liike oli useimmin käytetty kuvailutapa, samankaltaista rakennetta noudattavia kuvailuja esiintyi myös siten, että orientaatio oli kuvailtu käsimuodon, paikan tai liikkeen jälkeen. Näitä kuvailuja oli yhteensä 7 kappaletta. Mikään 30 kuvailusta ei alkanut orientaation kuvailulla.

Viittomanimen 3 kohdalla oli havaittavissa, että tulkit noudattivat kuvailussa järjestystä, jossa edettiin käsimuodosta paikkaan ja paikasta liikkeeseen. Viittomanimi 3 sisälsi kaksi käsimuotoa, orientaatiota ja paikkaa, tulkit keskittyivät ensin kuvailemaan yhden käden käsimuodon ja sen käsimuodon paikkaa ennen siirtymistään toisen käden käsimuotoon ja paikkaan.

Viittomanimen 5 kohdalla kuvailujen järjestys vaihteli eniten verrattuna muihin viittomanimiin. Tämä saattoi johtua siitä, että viittomanimi sisälsi kaksi liikettä, jotka toteutettiin samanaikaisesti. Lisäksi viittomanimen paikka oli rinnan edessä ilmassa, niin sanotussa neutraaltilassa, eli käsimuoto ei ollut kiinteästi kosketuksessa kehoon.

Orientaation vähäinen kuvailu saattaa johtua siitä, että sen sanallistaminen on tulkeille haastavaa. Kuitenkin orientaation kuvailu tarjoaa vastaanottavalle osapuolelle merkittävää tietoa käsimuodon oikeasta asennosta. Orientaation kuvailun paikka taulukoissa 2, 3 ja 4 (sivut 34, 36 ja 37) vaihteli suuresti.

8.2 Viittomanimen kuvailun järjestys

Tämän opinnäytetyön aineiston perusteella voidaan todeta, että yksi useimmin käytetyistä kuvailujärjestyksistä viittomanimien kuvailussa noudattaa seuraavaa kaavaa:

KÄSIMUOTO – PAIKKA – LIIKE + ORIENTAATIO

Viittomanimen kuvailussa kannattaa edetä seuraavasti:

1. **Aloita käsimuodosta:** Kuvaile, miten sormet asettuvat ja mikä on niiden oikea asento.
2. **Määrittele paikka:** Kerro, minne käsimuoto viedään – sijaitseeko se keholla vai neutraalitulassa.
3. **Kuvaile liike:** Selitä, mitä liikettä käsi ja/tai sormet tekevät.
4. **Muista orientaatio:** Orientaation kuvailu on tärkeää oikean asennon hahmottamiseksi. Se voi sijoittua joko käsimuodon, paikan tai liikkeen kuvailun jälkeen riippuen viittomanimestä.

Samanlainen yhteenveto löytyy liitteestä 6.

8.3 Kuvailujen hahmottamista selkeyttävät asiat

Kuvailujen hahmottamista selkeyttävien asioiden yhteenveto löytyy liitteestä 6. Haastatteluissa korostui, että viittomanimien paikkojen kuvailu selkeästi helpottaa ymmärtämistä. Erityisesti toivottiin, että paikat kuvailtaisiin tutuin ja selkein sanoin, mikä auttaa hahmottamaan kuvailuja paremmin. Sama periaate pätee myös muihin viittoman rakenteiden kuvailuihin – arkisten ja tuttujen sanojen käyttö tekee viittomanimen hahmottamisesta sujuvampaa ja ymmärrettävää.

Haastateltavien mukaan selkeää kuvailua oli se, että viittomanimien kuvailujen yhteydessä kerrottiin yksiselitteisesti, kumpaa kättä käytettiin ja mitkä sormet olivat mukana viittomanimessä.

Jokainen arviointiryhmän jäsen korosti tärkeänä rauhallista puhetahtia. Rauhallinen puhetahti on tärkeää puhuttaessa huonokuuloiselle henkilölle, sillä kun puhutaan rauhallisesti, kuuluvasti ja selkeästi artikuloiden, puhe on kuuluvampaa ja puheen huulitaluku helpompaa (Aulanko & Lonka 2000, 50). Tämän lisäksi rauhallinen puhe jättää aikaa prosessoida kuultua tekstiä ja muodostaa kuullusta mielikuvia.

Selkeyttävä tekijä kuvailuissa oli myös se, kun liike yhdistettiin johonkin tuttuun tekemiseen. Esimerkiksi sormien värisevästä mikroliikkeestä oltiin käytetty kuvauksia: “kuin pianoa soittelisi” tai “kuin kirjoittaisi tietokoneen näppäimistöllä”. Tekemistä kuvaavat selitteet auttavat mielikuvan luomisessa.

Toiset viittomanimet voidaan selittää hyvinkin lyhyesti yhdellä tai kahdella lauseella muodossa: käsimuoto – paikka – liike + orientaatio. Kuitenkin jos viittomassa on useampi käsimuoto, liike, paikka tai orientaatio on viittomanimi heti pidempi selittää. Myös kahden erilaisen liikkeen yhdistäminen voi olla hankalaa, jolloin niiden selkeään selittämiseen joutuu panostamaan. Ylimääräiset täytesanat ja toiston on kuitenkin syytä jättää pois kuvailun selkeyttämiseksi ja ajan säästämiseksi.

9 POHDINTA

9.1 Opinnäytetyön kysymyksiin saadut vastaukset

Opinnäytetyön kysymykset olivat:

1. Miten viittomakielentulkit kuvailevat viittomanimiä puheella kuurosokealle henkilölle, joka on sokea, huonokuuloinen ja puheella kommunikoiva?
2. Minkälaiset asiat selkeyttävät viittomanimien hahmottamista?

Näihin kysymyksiin saatiin opinnäytetyön tutkimusaineiston avulla vastauksia. Ensimmäiseen opinnäytetyön kysymykseen saatujen vastausten perusteella yleisin viittomanimien kuvailujärjestys oli käsimuoto – paikka – liike. Orientaatiolla ei ollut vakiintunutta paikkaa kuvailussa, vaan se mainittiin joko käsimuodon, paikan tai liikkeen jälkeen. Vain kerran koko aineistosta (50 kuvailua) orientaatio oli kuvailtu ensimmäisenä. Kaikki viittomanimet sisältävät käsimuodon, paikan, liikkeen ja orientaation, mikä teki joidenkin viittomien kuvailusta yksinkertaisempaa. Monimutkaisempia kuvailla olivat viittomanimet, joissa oli useita samanaikaisia, mutta erilaisia liikkeitä tai joissa molemmat kädet olivat käytössä eri tavoin.

Haastattelujen perusteella saatiin vastauksia toiseen opinnäytetyössä esitettyyn kysymykseen. Viittomanimen rakenteiden kuvailu selkein ja tutuin sanoin auttoi hahmottamista. Erityisesti paikan kuvailun koettiin olevan tärkeää, ja sen esittäminen ymmärrettävällä tavalla helpotti viittomanimen hahmottamista. Vaikka tässä opinnäytetyössä ei erikseen kiinnitetty huomiota puheen tahtiin tai nopeuteen, kaikki haastateltavat kokivat, että rauhallinen ja selkeä puhe auttoi prosessoimaan viittomanimen hahmottamista. Lisäksi liikkeiden kuvailua selkeytti, jos ne yhdistettiin arkipäiväisiin liikkeisiin, kuten koputtamiseen tai tietokoneella näpyttämiseen. Kuvailujen pituus nousi myös esille. Selkeän kuvailun kannalta ylimääräiset täytesanat ja toistot kannattaa jättää pois, jotta viesti välittyy ytimekkäästi ja ilman tarpeetonta kuormitusta.

9.2 Eettinen pohdinta

Tässä opinnäytetyössä on huomioitu tutkimuseettiset periaatteet. Työssä on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) suosituksia hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Viittomakielen tulkit ja arviointiryhmään osallistuneet kuurosokeat henkilöt osallistuivat opinnäyte-

työhön vapaaehtoisesti, ja saivat keskeyttää milloin vain. Heille kerrottiin selkeästi opinnäytetyön tarkoituksesta ja sisällöstä ennen osallistumista. Osallistujat saivat halutessaan keskeyttää tutkimukseen osallistumisen missä vaiheessa tahansa. Osallistujat antoivat kirjallisen suostumuksensa osallistumisesta opinnäytetyöhön sekä kerätyn aineiston käyttöön opinnäytetyössä. (Tutkimuseettinen neuvottelukanta 2023.)

Tutkimuksessa noudatettiin luottamuksellisuutta ja anonymiteettia. Kaikki osallistujien henkilötiedot pidettiin salassa, eikä opinnäytetyössä esiinny nimiä tai muita tunnistetietoja. Tulokset esitettiin yleisellä tasolla siten, ettei yksittäisiä osallistujia voi tunnistaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukanta 2023.)

Erityistä huomiota kiinnitettiin saavutettavuuteen ja kommunikaation selkeyteen, koska mukana oli kuurosokeita henkilöitä. Tutkimus toteutettiin siten, että se oli heidän kannaltaan mahdollisimman saavutettava ja ymmärrettävä.

Tutkimuksen tarkoituksena oli lisätä tietoa viittomanimien kuvailun toimivuudesta tilanteissa, joissa kuurosokea henkilö ei käytä viittomakieltä. Näin ollen tutkimus ei aiheuttanut haittaa osallistujille, vaan sen tavoitteena oli tuottaa hyödyllistä ja käytännönläheistä tietoa, josta voi olla hyötyä tulkkien työssä ja kuurosokeiden arjessa.

9.3 Opinnäytetyön onnistuminen ja hyödyt

Opinnäytetyön aineisto kerättiin keinotekoisessa tilanteessa, ei todellisessa tulkkauksilanteessa, mikä vaikuttaa aineiston laatuun. Oikeassa tilanteessa tulkilla ja asiakkaalla on mahdollisuus tehdä yhteistyötä. Yleensä arviointiryhmän jäsenet alkoivat tehdä viittomaa samalla, kun kuuntelivat kuvailua. Jos tulkki ja asiakas olisivat olleet samassa tilassa, tulkki olisi saanut palautetta kuvailustaan ja olisi voinut korjata tai muuttaa sitä. Mikäli tilanne olisi ollut kasvokkain, tulkilla olisi ollut mahdollisuus näyttää viittoma myös kädestä käteen viittomalla, eli taktiilisti viittomalla.

Normaalitilanteissa kuvailuun käytettävissä oleva aika voi olla hyvinkin lyhyt. Tähän opinnäytetyöhön aineistoa kerätessä tulkeilla oli kuitenkin runsaasti aikaa tuottaa kuvailunsa. Viittomanimet katsottiin videolta, ja ne esitettiin automaattisesti kahdesta suunnasta. Tulkeilla oli myös mahdollisuus nähdä viittomanimi uudestaan kahteen kertaan. Oikeissa tilanteissa tämä mahdollisuus vaihtelee tilanteiden välillä.

Litterointivaiheessa tulkeilta saatu aineisto on muokkautunut luettavampaan muotoon. Joidenkin tulkkien kuvailuista on poistettu prosessipuhetta, täytesanoja ja toistoja. Testi- ja haastattelutilanteissa kuvailut luettiin arviointiryhmän jäsenille, jolloin alkuperäisten tulkkien puhe-maneerit, aksentit, murteet ja puherytmi jäivät pois, eikä niiden vaikutusta kuvailujen selkeyteen ole otettu tässä opinnäytetyössä huomioon.

Tutkimuksessa hyödynnettiin diskurssianalyysia, sisällönanalyysiä ja puolistrukturoituja haastatteluja. Menetelmät täydensivät toisiaan hyvin, mutta niihin liittyy myös tiettyjä rajoitteita.

Diskurssianalyysi tarjosi välineitä tarkastella kuvailujen kielellisiä ja rakenteellisia piirteitä, mutta analyysin tulkinnallinen luonne voi vaikuttaa sen toistettavuuteen. Sisällönanalyysin vahvuutena oli sen aineistolähtöinen lähestymistapa, joka mahdollisti toistuvien rakenteiden esiin nostamisen, mutta menetelmä ei yksinään tavoita kaikkia kuvailujen merkitystasoja tai kontekstuaalisia vivahteita.

Puolistrukturoitu haastattelu mahdollisti joustavan etenemisen ja sen, että osallistujien näkemykset ja kokemukset nousivat esiin. Haastattelurunko toi keskusteluun jäsentelyä, mutta antoi samalla tilaa yksilöllisille vastauksille. Rajoitteena voidaan kuitenkin pitää sitä, että haastattelutilanne ei ollut aito tulkkaustilanne, vaan kyse oli testitilanteesta, jossa ei ollut asiakkaan ja tulkin välistä vuorovaikutusta tai tulkkaustilanteen kontekstia. Haastateltavat eivät siis kuvanneet kokemuksiaan oikeista tulkkaustilanteista, vaan kommentoivat yksittäisiä viittomanimen kuvailuja erillisen arvioinnin kautta. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, miten autenttisesti heidän vastauksensa kuvaavat viestinnällistä tilannetta.

Arviointiryhmän haastatteluissa jouduttiin turvautumaan johdatteleviin kysymyksiin, jotta voitiin käsitellä viittomanimien kuvailuihin liittyviä arveluttavia tekijöitä. Tämä koettiin tarpeelliseksi, koska avoimet kysymykset eivät aina johtaneet syvällisiin vastauksiin. Vastaukset saattoivat jäädä kyllä–ei-tasolle, jolloin keskustelu jäi pinnalliseksi. Johdattelevien kysymysten avulla pystyttiin tarkentamaan arviointiryhmän jäsenten ajatuksia ja tuomaan esiin asioita, jotka muuten olisivat voineet jäädä huomaamatta.

Sisällönanalyysiä hyödynnettiin tutkimuksessa aineiston systemaattiseen tarkasteluun. Sen avulla pystyttiin tunnistamaan toistuvia rakenteita, kuvailutapojen samankaltaisuuksia ja eroja sekä hahmottamaan, millaisia painotuksia tulkit toivat esiin viittomanimien kuvailussa. Sisällönanalyysin vahvuutena oli sen aineistolähtöisyys, joka mahdollisti aineiston tarkastelun ilman ennalta määrättyjä teoreettisia oletuksia. Menetelmä auttoi jäsentämään suurta aineistomäärää

selkeiksi kokonaisuuksiksi ja nostamaan esiin olennaisia piirteitä tulkkien tuottamista kuvailuista. Rajoitteena voidaan pitää sitä, että sisällönanalyysi ei yksin tavoita syvällisiä merkitystasoa tai vuorovaikutuksen kontekstia. Koska kuvailut oli tuotettu keinotekoisessa tilanteessa ilman todellista asiakasta, osa sisällöllisistä vivahteista saattoi jäädä analyysissä näkymättömiin. Lisäksi sisällönanalyysi nojaa opinnäytetyöntekijöiden tekemiin aineiston ryhmittelyyn ja tulkintaan, mikä voi vaikuttaa analyysin subjektiivisuuteen.

Tämä opinnäytetyö voidaan katsoa onnistuneeksi monesta näkökulmasta. Työn alussa asetetut tavoitteet ja kriteerit saavutettiin: viittomanimistä tuotettiin laadukkaat videoaineistot, opinnäytetyöhön osallistui 10 viittomakielen tulkkia, ja aineistoksi kertyi viiden viittomanimen kuvailut jokaiselta tulkilta – yhteensä 50 kuvailua. Lisäksi neljää kuurosokeaa henkilöä osallistui opinnäytetyöhön muodostaen arviointiryhmän.

Työn havainnollistavuutta vahvistavat still-kuvat opinnäytetyössä käytetyistä viittomanimistä. Kuvista lukija voi hahmottaa viittomanimen käsimuodon, orientaation ja paikan. Kuvien asetelu mukailee työn yhteydessä tuotettua videomateriaalia – viittomanimen kuva on otettu sekä edestä että sivulta, mikä parantaa saavutettavuutta erityisesti heikkonäköisille.

Vaikka aineistosta tunnistettiin useita toistuvia piirteitä, kuten kuvailujärjestysten samankaltaisuuksia ja selkeyttä edistäviä keinoja, on otanta tutkimuksellisesti katsottuna melko pieni. Tulosten perusteella ei voida tehdä laajoja yleistyksiä viittomakielen tulkkien ammattikunnasta tai kuulonäkövammaisten asiakkaiden kokemuksista. Näin ollen opinnäytetyön tulokset ovat luonteeltaan suuntaa antavia ja voivat tarjota ideoita viittomanimen kuvailuun sekä pohjaa jatkotutkimuksille ja kehittämistöille.

9.4 Opinnäytetyön hyöty tilaajalle ja ammattilaisille

Tämän työn tulosten pohjalta järjestettiin avoin koulutus. Koulutus järjestettiin 07.04.2025 Suomen kuurosokeat ry:n kautta Teams-luentona, ja siihen osallistui Suomen Kuurosokeat ry:n työntekijöitä, viittomakielen tulkkeja, opiskelijoita sekä kuurosokeita henkilöitä ja heidän parissaan työskenteleviä. Luennon tarkoituksena oli esitellä tämän opinnäytetyön lähtökohdat, toteutus ja keskeisimmät tulokset. Pääpaino oli viittomanimien kuvailun eri näkökulmien esitteilyssä. Luennossa huomioitiin myös heikkonäköiset ja sokeat osallistujat. Kaikki diat sekä esitetty visuaalinen materiaali kuvailtiin ääneen, jotta sisältö oli saavutettavissa kaikille.

Luennon päätteeksi toteutettuun palautekyselyyn vastasi yhdeksän osallistujaa viidestätoista. Suurin osa vastaajista (6) koki osaamisensa sanallisesta viittomanimien kuvailusta lisääntyneen jonkin verran, ja kolme vastaajaa arvioi osaamisensa lisääntyneen paljon. Kaikki vastaajat kokivat, että puheella kuvailun ymmärrys helpottaa viittomanimien kuvailua kuulonäkövammaiselle henkilölle – kahdeksan vastaajaa arvioi, että se helpottaa paljon, ja yksi vastaaja jonkin verran. Avoimissa kommentteissa kiitettiin aiheen ajankohtaisuutta, innostunutta esitystapaa ja kattavaa tietopakettia. Erityisesti ilahdutti se, että opinnäytetyön tema sai osallistujat tarkastelemaan viittomanimiä ja niiden rakenteita uudella tavalla. Yksi osallistuja esitti toiveen, että opiskelijat olisivat voineet kuvailun esimerkkinä kertoa myös omat viittomanimensä.

Työn tilaajan palaute luennosta ja opinnäytetyöstä oli, että opiskelijat toivat esiin koulutuksen aikana oppimaansa sekä opinnäytetyön aikana kokoamaansa tietoa laajemmalle yleisölle. Avoin Teams-luento nähtiin hyvänä alustana keskustelulle ja ajatusten vaihdolle kuurosokeiden, työntekijöiden ja opiskelijoiden välillä. Esityksen selkeä rakenne ja hyvä työnjako saivat kiitosta. Erityisesti nostettiin esiin, että opiskelijat olivat huomioineet näkövammaiset osallistujat ja kuvailun saavutettavuuden näkökulman. Tilaaja pohti jälkikäteen, olisiko organisaation esittely voitu jättää pois, jotta keskustelulle olisi jäänyt enemmän aikaa. Kokonaisuutena luento koettiin onnistuneena ja herättävänä.

Viittomakielen tulkit ja muut kuurosokeiden kanssa työtä tekevät voivat hyödyntää opinnäytetyötämme pohtiessaan keinoja kuvailla viittomanimiä selkeästi ja ymmärrettävästi. Viittomanimien kuvailun lisäksi työmme tuloksia voidaan soveltaa muidenkin viittomien kuvailussa, ja ne voivat toimia lähtökohtana viittomanimien ja muiden viittomien puheellisen kuvailun rakentamiselle.

9.5 Ideoita jatkotutkimukseen

Työhön valitut tutkimusmenetelmät eivät täysin vastanneet autenttisia tilanteita, sillä viittomakielen tulkkien kuvailut toteutettiin rauhallisessa ympäristössä, jossa heillä oli runsaasti aikaa miettiä ja muotoilla kuvailujaan. Todellisessa tulkkauksitilanteessa aika ja olosuhteet voivat vaikuttaa merkittävästi kuvailujen toteutukseen.

Jatkossa samankaltainen tutkimus voitaisiin toteuttaa aidoissa tilanteissa, joissa tulkit toimivat luonnollisessa työympäristössään. Tämä auttaisi ymmärtämään paremmin, kuinka viittomanimien kuvailu toteutuu käytännössä ja mitkä tekijät vaikuttavat kuvailun onnistumiseen.

Lisäksi yksi arviointiryhmän jäsenistä nosti esiin merkittävän haasteen: sokeana viittomakielen itsenäinen opiskelu on käytännössä mahdotonta. Vaikka verkossa on runsaasti viittomakielistä materiaalia, kielen visuaalinen luonne tekee sen oppimisesta ilman näköaistia erittäin haastavaa. Haastateltava ehdotti, että viittomista olisi hyödyllistä saada kirjalliset kuvailut, joiden avulla voisi hahmottaa viittoman tuottamistavan. Tämä voisi tarjota tärkeän tuen itsenäiseen viittomakielen opiskeluun ja jo opittujen viittomien kertaamiseen.

- Pohjoismainen kuurosokeusmääritelmä 2025. Nordic Welfare Centre. Viitattu 2.4.2025. https://nordicwelfare.org/pub/Nordic_definition/pohjoismainen-kuurosokeusmaaritelma.html
- Rainò, Päivi 2004. Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Rissanen, Terhi 1985. Viittomakielen perusrakenne. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään: Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen liitto.
- Stadius, Rhea 1968. Sigyn Heikel on poissa. Kuurojen Lehti 11/1968 http://tkm.fi/Kuurojen_Lehdet/1967-1968/kl_1968_nro_11.pdf
- Suomen Kuurosokeat ry 2024a. Aikuiset: vaativa moniammatillinen yksilökuntoutus. Viitattu 6.11.2024. <https://kuurosokeat.fi/palvelut/kuntoutuspalvelut/aikuiset-vaativa-moniammatillinen-yksilokuntoutus/>
- Suomen Kuurosokeat ry 2024b. Kuvailu. Viitattu 25.11.2024. <https://kuurosokeat.fi/palvelut/kommunikaatiopalvelut/kuvailu/>
- Suomen Kuurosokeat ry 2024c. Määritelmä. Viitattu 4.11.2024. <https://kuurosokeat.fi/kuurosokeus/maaritelma/>
- Suomen Kuurosokeat ry 2024d. Yhdistys. Viitattu 14.9.2024. <https://kuurosokeat.fi/yhdistys/>
- Suomen Kuurosokeat ry 2025. Kommunikaatiopalvelut. Viitattu 18.4.2025 <https://kuurosokeat.fi/palvelut/kommunikaatiopalvelut/>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Viitattu 19.4.2025 <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>
- Törrönen, Sanna & Onnela, Jouni 1999. Vapaus tulla, vapaus mennä! Sokean ja heikkonäköisen liikkumistaito ja sen kehittäminen. Saarijärvi: Gummerus Kirjanpaino Oy.
- Ylitalo, Anne 2006. Muuttuva kommunikaatio. Tampere: Cityoffset Oy.

LIITTEET

Liite 1 Viittomanimet -video

Linkki videoon <https://youtu.be/wPe35INixa0>

Liite 2 Opinnäytetyössä käytetyt viittomanimet ja niiden lähteet

Viittomanimi 1 **Carl Oscar Malm**, Suomen Viittomakielten Verkkosanakirja Suvi. Viitattu 27.11.2024 https://suvi.viittomat.net/signsearch.php?a_id=5663&showvideo=variationvideo_7245_9655

Viittomanimi 2 **Albert Tallroth**, Suomalaisen viittomakielen wikisanakirja Signwiki. Viitattu 27.11.2024 https://finsl.signwiki.org/index.php/Tallroth_Albert

Viittomanimi 3 **Carl Henrik Alopaeus**, Suomalaisen viittomakielen wikisanakirja Signwiki. Viitattu 27.11.2024 https://finsl.signwiki.org/index.php/Alopaeus_Carl_Henrik

Viittomanimi 4 **Oskar Wetzell**, Suomalaisen viittomakielen wikisanakirja Signwiki. Viitattu 27.11.2024 https://finsl.signwiki.org/index.php/Wetzell_Oskar

Viittomanimi 5 **Sigyn Heikel**, Suomalaisen viittomakielen wikisanakirja Signwiki. Viitattu 27.11.2024 https://finsl.signwiki.org/index.php/Sigyn_Heikel

Liite 3 Ohjeistus tulkeille

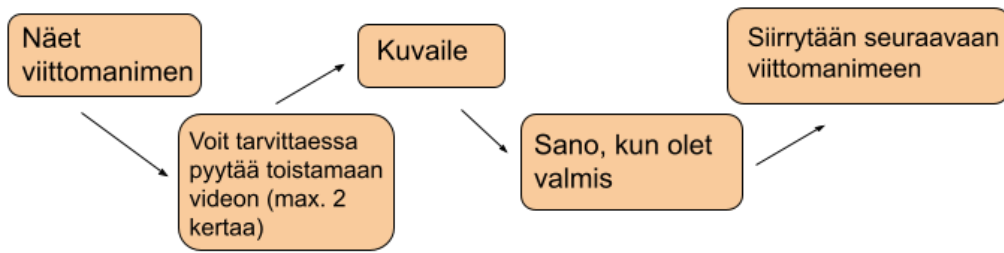
Viittomanimien kuvailun kerääminen // Ohjeistus

- Pyydämme sinua testitilanteessa kuvailemaan suullisesti 5 viittomanimeä. Kuvailusi tallennetaan. Tallennetuista kuvailuista tehdään litteraatit. Litteraatit toimivat aineistoina opinnäytetyössämme, jonka tarkoituksena on selvittää miten viittomanimiä kuvaillaan. Kerättyä aineistoa käytetään nimettömästi, eli nimesi ei tule esille opinnäytetyössä.

- **Tilanne**
 - Olet tulkkina sokealle, huonokuuloiselle, puheella kommunikoivalle, ei viittomakieliselle asiakkaalle. Asiakas on ensimmäistä kertaa kuurosokeiden kerhossa. Asiakas tapaa muut kerhon osallistujat ensimmäistä kertaa. Osallistujat esittäytyvät ja asiakas kuulee viittomanimet ensimmäistä kertaa sinun puheelle kuvailemanasi.

- **Testitilanteen kulku:**
 - Testitilanteessa sinulle näytetään 5 videopätkää, yksi kustakin viittomanimestä.
 - Viittomanimet kuvaillaan yksi kerrallaan.
 - Viittomanimi näytetään videolla ensin edestä ja sitten sivulta.
 - Videossa ei ole huuliota tai nimeä kirjallisessa muodossa.
 - Videon saa nähdä uudestaan kahdesti pyydettäessä.
 - Kun olet nähnyt videon, kuvaile viittomanimi suullisesti. Kuvailu nauhoitetaan.
 - Kerro kun olet valmis, näytän sinulle seuraavan viittomanimen videolta.
 - Testitilanteen alettua aineiston kerääjä ei anna suullisia ohjeistuksia.

- **Muistilista**

Asiakas:

- Huonokuuloinen
- Sokea
- Puheella kommunikoiva
- Ei viittomakielinen

Liite 4 Viittomanimien kuvailuaineisto

Viittomanimi 1

Tulkki 1 Peukalo silmän alle, pikkurilli ulospäin. Silmän alta leukaan asti pitkä liike alaspäin.

Tulkki 2 Viittomanimi tuotetaan niin, että sormet nyrkissä. Peukalo on pois nyrkistä. Ja sit peukalolla vedetään alas nenästä suun pieleen päin, eli nenästä alaspäin.

Tulkki 3 Viittojan oikea käsi on nyrkissä peukalo pystyssä. Peukalo piirtää oikean silmän alta suoran viivan alaspäin poskea pitkin alaleukaan tai leuan viereen. Suun vieritse alaspäin.

Tulkki 4 Tämä viittoma tehdään oikealla kädellä. Sillä tavalla, että käsi on nyrkissä. Paitsi peukalo on siitä vähän irti. Eli peukalo ei ole nyrkin myötäisesti muiden sormien vieressä, vaan vähän irrallaan törröttää pystyssä. Sitten käsi tuodaan peukalo osoittaen kohti kasvoja. Tuodaan se peukalo oikean silmän alapuolelle, tohon poskipään kohdille suunnilleen. Siitä vetästään alaspäin. Itseasiassa ei peukalon kärki koskettaen poskea vaan se peukalon sisäsyryjä. Elikkä jos on kämmen itseän päin niin se peukalon itseän päin oleva sormen syryjä vetäisee siitä silmän alta poskipään kohdalta alaspäin leukalinjaan saakka.

Tulkki 5 Laita kätesi melkein nyrkkiin, sillein että sormenpäät osuu kämmenpohjaan ja peukalo on pystyssä. Tässä asennossa laita sivuttain sillein että peukalo osuu suunpieleen. Menee ylhäältä alas.

Tulkki 6 Käsi nyrkissä peukalo pystyssä. Ja peukalo nenän viereen poskelle ja vedä peukalon kynnellä poskea pitkin alas kohti leukaa.

Tulkki 7 Tässä on semmonen viittoma jossa laitetaan käsi nyrkkiin ja niin että siitä peukalo jää sinne muiden sormien ulkopuolelle, eli ei niiden muiden sormien päälle. Tämä käsimuoto laitetaan tuohon nenän vierustalle. Siitä se lasketaan alaspäin leukaan asti. Käsi on koko ajan kosketuksessa ihoon ja on niin että kämmenselkä on tonne, jos on oikeakätinen niin sinne oikeaan päin kun sitä viittomaa tuotetaan.

Tulkki 8 Oikea käsi on nyrkissä. peukalo on siinä ylöspäin. Peukalo asetetaan oikean posken siihen korkeimmalle kohdalle ja vedetään suoraa alaspäin.

Tulkki 9 Hänen viittomansa on käsi nyrkissä, mutta peukalo pystyssä. Ja vedetään tosta oikealta puolelta nenänvarresta alas suupielen alle leukaan.

Tulkki 10 Ensin käsi laitetaan sellaiseen asentoon, että sormet ovat nyrkissä. Käsi on nyrkissä paitsi peukalo sojottaa suorana. Sitten tässä viittomassa on semmoinen liike, että käsi laitetaan kasvoihin kiinni tuonne posken alaosaan ja siitä vedetään liike alaspäin niin että peukalo koskee koko ajan kasvoja. Ja tämä liike loppuu siihen että peukalo on suupielen alaosassa.

Viittomanimi 2

Tulkki 1 Käsi nyrkissä oikealle ohimolle kaksi kertaa napauttaen.

Tulkki 2 Viittoma tuotetaan niin, että sormet on nyrkissä ja kosketellaan päätä otsan kohdalla, sillä oikealla puolella otsaa.

Tulkki 3 Oikea käsi on nyrkissä. Kämmentä puolella kosketetaan otsaa kaksi kertaa.

Tulkki 4 Tämä viittomanimi tehdään oikealla kädellä. Sormet on nyrkissä. Ja peukalon paikka on pystyssä siinä etusormen vieressä, eli ei poikittain muiden sormien päällä vaan tiiviisti siinä etusormen vieressä. Tällainen nyrkkiasento sormilla. Ja sitten tuodaan käsi oikealle puolelle päätä, pikkusen ohimoa korkeammalle ja napautetaan sillä nyrkillä kaksi kertaa siihen otsan ylälaitaan ohimon yläpuolelle. Tarkalleen ottaen ohimosta vähän vielä ylöspäin kaksi napautusta. Kämmentä itseän päin ja sormet on siinä koukussa nyrkki asennossa niin ne sormenpäät, eli sormien keski nivelestä kynteen saakka se alue osuu tohon otsan ylälaitaan. Kaksi napautusta.

Tulkki 5 Tässä tehdään oikealla kädellä. Melkein nyrkissä käsi, ja sormenpäät on kämmentä pohjassa kiinni. Käsi on tossa oikealla pääläen vieressä ja koputtaa pari kertaa.

Tulkki 6 Oikea käsi nyrkissä koputtaa oikean ohimon tienoille kaksi kertaa.

Tulkki 7 Tämän viittoman merkitys on muistaa. Ja se tuotetaan niin että käsi laitetaan nyrkkiin ja peukalo jää sinne sormien ulkopuolelle, kuitenkin kiinni siihen nyrkkiin mutta ei niiden sormien päälle. Se on nimeltään A-käsimuoto. Ja sillä koputetaan tuohon pääläelle kaksi kertaa.

Tulkki 8 Oikea käsi on nyrkissä, sillä lailla että rystyset osottaa eteenpäin. Ja käsi siirretään ohimon yläpuolelle. Ehkä siihen kohtaan missä on koillinen, jos katotaan että pohjonen on suoraa ylöspäin, niin koillisen kohtaan ja napautetaan pari kertaa.

Tulkki 9 Oikealla kädellä koputetaan kaksi kertaa käsi nyrkissä tuonne ohimon yläpuolelle otsaan.

Tulkki 10 Tämä viittomanimi tehdään siten että käsi on nyrkissä, sillä tavoin että peukalo lepää etusormessa kiinni. Eli peukalo ei ole keskisormen ja nimettömän päällä. Tässä viittomanimessä on sellanen liike, että tällä nyrkissä olevalla kädellä kopautetaan otsaa. Jos olet oikeakätinen ja teet tämän viittoman oikealla kädellä otsan oikealta puolelta. Siihen kosketaan kaksi kertaa. Sillä tavoin että nuo sormet osuvat otsaan. Suurinpiirtein osuu tohon keskisormen ja etusormen kohtaan. Ja vielä siitä käden suunnasta sillä tavalla, että se kämmen on kasvoihin päin. Ja vielä liikkeestä tosiaan kaksi kertaa kopautetaan. Ja se voi olla semmonen aika nopea kopautus.

Viittomanimi 3

Tulkki 1 Rinnan korkeudella vasen käsi nyrkissä. Oikean käden sormet nyrkin päällä tekevät aaltomaista liikettä hetken aikaa.

Tulkki 2 Viittoma tuotetaan kahdella kädellä, toinen käsi on nyrkissä ja toinen on niin, että sormet on auki. Se pidetään sen toisen käden päällä ja sormet liikkuvat kaikki vuorotellen muutamana kerran.

Tulkki 3 Vasen käsi on nyrkissä rinnan edessä. Oikea käsi on nyrkin päällä. Oikean käden sormet tekevät aaltoilevaa liikettä hieman kuin pianon soittaminen. Sormet liikkuvat vasemman nyrkin päällä.

Tulkki 4 Tämä viittoma tehdään kahdella kädellä. Vasen käsi on nyrkissä. Sillä peukalon paikalle ei ole väliä. Se voi olla vaikka poikittain siinä muiden kiinni olevien sormien päällä. Tuo vasen nyrkkikäsi noin rinnan korkeudelle eteesi. Sitten oikean käden sormet laskeutuu vapaina liikkuvina tähän vasemman nyrkkikäden päälle. Ja nämä oikean käden sormet naputtelee vasenta kättä rystysten kohdilta suunnilleen. Sormet on suorina. Ne koskettaa ikään kuin vuorotellen, naputellen sitä vasemman käden rystysten kohtaa. Eli oikean käden sormet eivät ole koukussa vaan suorana. Sormet ikään kuin väreilee siinä vasemman käden päällä ja siinä on kosketus. Käytännössä kolme keskimmäistä sormea koskettaa tätä rystysten kohtaa. Pikkurilli ja peukalo eivät yletä koskettamaan siihen, mutta ne voi heilua siinä ikään kuin naputellen mukana.

Tulkki 5 Kädet ovat sillä lailla että vasen käsi on nyrkissä. Oikee kämmen on sen nyrkissä olevan käden päällä. Kädet ovat sinun edessäsi. Ja nämä päällä olevan oikean käden sormet tekevät tämmöstä räpiköintiä. Sormet värisevät.

Tulkki 6 Nosta vasen käsi nyrkissä rinnan eteen ja laita oikea käsi siihen päälle. Sitten oikean käden sormia näpytellään siinä vasemman käden päällä. Vähän niin ku pianoa soittelisi.

Tulkki 7 Viittomanimi on kaksikätkäinen. Toinen käsi eli vasen käsi on nyrkissä, Ja sen nyrkin päälle tulee oikea käsi avoimena eli sillä tavalla että se peittää sen nyrkki käden. ja sitten kun ne on pistetty päällekkäin ne kädet, niissä molemmissa kämmenet on alaspäin ja oikean käden sormet värisee ikään kuin kirjoittaisi vaikka tietokoneen näppäimistöllä. Ne sormet värisee siihen toiseen käteen koskettaen.

Tulkki 8 Vasen käsi on nyrkissä tossa rinnan korkeudella. Ja oikea käsi tulee avonaisena siihen nyrkin päälle. Ja sormet heiluu.

Tulkki 9 Vasen käsi on nyrkissä ja nousee alhaalta ylös. Oikea käsi tulee siihen päälle ja nappattelee sormilla ikään kuin pianoa soittelisi.

Tulkki 10 Tähän viittomanimeen osallistuvat molemmat kädet. Sillä tavalla että, jos olet oikeakätinen niin vasenkättesi on passiivisessa asennossa. Se käsi on nyrkissä ja lepää tässä rinnan edessä. Oikea käsi ja oikean käden sormet tulevat sen nyrkin päälle. Suurinpiirtein siihen rystysiä vasten. Eli oikean käden sormet lepäävät siinä rystysten päällä suorina. Sormet osottavat vasemman käden ranteeseen päin. Ja sitten näitä sormia, etusormee, keskisormee, nimetöntä, pikkurilliä väräytetään niin että ne liikkuvat siinä vasemman käden nyrkin päällä.

Viittomanimi 4

Tulkki 1 Oikean käden etusormi, keskisormi ja nimetön, aavistuksen koukussa napauttavat kaksi kertaa oikeaan leukapieleen.

Tulkki 2 Viittoma tuotetaan oikealla kädellä. Sen etu- keski- ja nimetön sormet ovat koukussa ja ne koskevat oikeata poskea kaksi kertaa.

Tulkki 3 Oikean käden etusormi, keskisormi ja nimetön ovat irti nyrkistä hieman koukussa. Pikkurilli taivutettuna alas, peukalo painaa pikkurillia. Näillä kolmella sormella tehdään oikeaan suupieleen kaksi napautusta.

Tulkki 4 Viittoma tehdään oikealla kädellä. Pystyssä on etusormi, keskisormi ja nimetön. Pikkurilli ja peukalo ovat kiinni kämmenen puolella yhdessä koukussa. Eli pystyssä on vain kolme keskimmäistä sormea. Nämä sormet on laitettu vähän koukkuun. Ne kolme koukkusormea napauttaa kaksi kertaa pään oikealla puolella leukalinjan kohdilla. Ei leuan päällä vaan leuasta kämmenen verran oikealle päin. Eli tuossa posken alalaidassa leukaluun kohdalla. Kaksi napautusta oikean käden kolmella koukkusormella.

Tulkki 5 Tämä tehdään oikealla kädellä oikealle leuan syrjään. Sinulla on kädet sillä lailla että peukalo ja pikkusormi ovat vastakkain. Muut sormet ovat vierekkäin. Elikä etu, keski ja nimetön ovat vierekkäin ja napsuttavat siihen leuan syrjään pari kertaa.

Tulkki 6 Oikean käden peukalo ja pikkurilli kiinni toisiinsa. Jää vapaaksi etusormi, keskisormi ja nimetön. Melko kevyesti koukussa, koskettaa oikean suupielen viereen ja napauttaa siihen kaksi kertaa.

Tulkki 7 Viittomassa on kolme sormea käytössä, eli etusormi, keskisormi ja nimetön. Ne on erillään muusta kädestä pystyssä. Ei ihan suorana vaan kevyessä koukussa. Ja nämä kolme sormea koskettaa tuohon leukaan pari kertaa.

Tulkki 8 Oikeassa kädessä kolme keskimmäistä sormea on ylös ja peukalo pitää pikkurillia kiinni. Sormet on pikkusen harallaan, vähän koukussa. Käsi tulee tähän suupielen kohdalle oikealle puolelle ja napautus siinä kerran tai kaks.

Tulkki 9 Oikealla kädellä, etusormi, keskisormi ja nimetön. Eli kolme sormea koputtaa kaksi kertaa oikeaan poskeen.

Tulkki 10 Tässä viittoma nimessä on yksi käsi käytössä. Jos olet oikeakätinen, niin se tehdään oikealla kädellä. Sillä tavalla että kädessä etusormi, keskisormi ja nimetön ovat aikalailla suorana tai voivat sillä lailla rennosti suorana, ei tikkusuorana. Pikkurilli ja peukalo ovat kiinni toisissaan. Peukalo lepää pikkurillin kynnen päällä. Tässä viittomanimessä on semmoinen liike että nämä kolme sormea etusormi, keskisormi ja nimetön osuvat kaksi kertaa kasvojen alaosaan. Suurinpiirtein suun alapuolelle, siten että nimetön on tossa suurinpiirtein suupielen alapuolella ja sitten ne loput sormet siinä suht vierekkäin. Ja tässä oli kaksi kertaa kosketus kasvoihin, semmoinen pieni liike. Napautetaan kaksi kertaa eli irrotetaan kontakti ihosta kahteen kertaan.

Viittomanimi 5

Tulkki 1 Oikea käsi noin kaulan korkeudelta noin napaan asti. Sormet vaakatasossa rystyset ulospäin. Liike: Yhtenäinen liike alas samalla kun sormet vipsottavat ees taas.

Tulkki 2 Viittoma tuotetaan oikealla kädellä. Koko käden sormet on auki suorassa. Käsi liikkuu kaulasta alaspäin, niin että kämmen on rintaa kohti. Ja liikuteltaessa kaikki viisi sormea liikkuu. Värähtelee.

Tulkki 3 Oikea käsi liikkuu rinnan edessä ylhäältä alaspäin. Kämmen auki samalla sormia heilutellen, samalla kun käsi liikkuu alaspäin.

Tulkki 4 Tämä viittoma tehdään oikealla kädellä. Viittomanimen alkamispaikka on kaulan kohdilta ja liike suuntautuu alaspäin. Liike pysähtyy noin vatsan kohdilla. Oikean käden kaikki viisi sormea on suorana aloituspaikalla kaulan kohdilla. Käsi ei kosketa vartaloa vaan on pari kolme senttiä vartalosta irti. Ja käsi lähtee laskeutumaan tässä asennossa alaspäin siten, että oikean käden sormenpäät osoittavat vasemmalle ja kyynärpää sojottaa oikealle. Käsi on vaakasuorassa tässä rinnan päällä valmiina lähtemään liikkeelle. Sormet on irti toisistaan ja ne lähtee väreilemään eli liikkumaan ylös alas. Sormet pysyy koko ajan suorana ja kuin naputtelisi pöydän pintaa hermostuksissaan. Se on se liike ja samalla käsi liikkuu siitä kaulata vatsan korkeudelle ilman että käsi koskettaa vartaloa.

Tulkki 5 Tämä tehdään oikealla kädellä ylhäältä alaspäin rinnan mukaisesti, ei nyt kuitenkaan ihan rinnassa kiinni. Sulla on oikea käsi sormet vähän harallaan. Sen liikkeen aikana ne värisevät hienokseltaan. Eli liike on ylhäältä alas ja sormet värisevät. Koko kämmen on avoinna rintaa vasten, mutta ei rinnassa kiinni.

Tulkki 6 Oikea käsi kämmen itseesi päin. Sormet kevyesti auki. Nostetaan sinne rinnan yläosaan. Ja sieltä sormia kevyesti heilutellen tuodaan käsi alas kohti napaa.

Tulkki 7 Viittomassa on kaikki viisi sormea käytössä. Ne on sillä tavalla avonaisena se käsi. Ja käsi liikkuu tosta rintakehästä mahalle asti. Ja samalla kun se liikkuu ylhäältä alas niin sormet tekee semmosta värisevää niinku näpyttäis vaikka tietokonetta. Eli semmosta värisevää liikettä samalla kun käsi liikkuu alaspäin.

Tulkki 8 Oikea käsi on sormet harallaan. Suurinpiirtein rinnankorkeudelta liike menee ylhäältä alaspäin. Sormet tekee aaltomaista liikettä tai värähtelevää liikettä. Ja liike on ylhäältä alas.

Tulkki 9 Oikealla kädellä sormet harallaan värisyttelet niitä lähestulkoon kaulasta rintaa pitkin tonne palleaan asti puoleen väliin vatsaa.

Tulkki 10 Tämä viittoma tehdään yhdellä kädellä. Jos on oikeakätinen niin oikealla kädellä. Ja siten että kädessä sormet ovat suorana. Sormet eivät oo tiiviisti kiinni toisissaan, vaan niissä on semmonen ilmarako sormien välissä. Kädessä on semmonen orientaatio että kämmen on itseensä päin, kämmenselkä itsestä pois päin. Sormet siinä oikeassa kädessä osoittaa vasemmalle päin. Koko kättä liikutetaan tuolta niinku kyynärvarresta alaspäin. Eli tämä liike lähtee sieltä rinnankorkeudelta. Ja kättä liikutetaan alaspäin suurinpiirtein tonne navan korkeudelle samalla sormet värisevät, eli niissä on semmosta pientä mikroliikettä.

Liite 5 Arviointiryhmän haastattelurunko

Haastattelun ensimmäinen vaihe

- Mikä/mitkä kuvailluista viittomanimistä jäivät erityisesti mieleen? Miksi?
- Mikä oli hyvää, toimivaa?
- Mikä tuntui selkeältä? Miksi?
- Mikä tuntui haastavalta? Miksi?
- Mitä asioita sinä toivot viittomanimien kuvailulta?

Haastattelun toinen vaihe

- Kumpi kuvailuista oli mielestäsi selkeämpi? Miksi? (Oliko jompikumpi helpompi viittoa?)
- Mitä kuvailusta jäi puuttumaan?
- Oliko kuvailussa jotain liikaa?
- Mikä selkeytti kuvailuja?
- Mikä hämärsi kuvailujen ymmärrettävyyttä?

Liite 6 Yhteenveto opinnäytetyön tuloksista

Käsimuoto - paikka - liike + orientaatio

Viittomanimen kuvailussa kannattaa edetä seuraavasti:

1. **Aloita käsimuodosta:** Kuvaile, miten sormet asettuvat ja mikä on niiden oikea asento.
2. **Määrittele paikka:** Kerro, minne käsimuoto viedään – sijaitseeko se keholla vai neutraaltilassa.
3. **Kuvaile liike:** Selitä, mitä liikettä käsi ja/tai sormet tekevät.
4. **Muista orientaatio:** Orientaation kuvailu on tärkeää oikean asennon hahmottamiseksi. Se voi sijoittua joko käsimuodon, paikan tai liikkeen kuvailun jälkeen riippuen viittomanimestä.

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvailujen hahmottamista selkeyttävät asiat

- Selkeä puhe ja rauhallinen puheen rytmi.
- Kuvaillessa kerrotaan kumpi käsi tekee liikkeen ja mitkä sormet ovat mukana viittomanimessä.
- Asian kuvailu selkein ja tutuin sanoin.
- Liikkeen yhdistäminen tuttuun tekemiseen.
- Napakka kuvailu, josta on jätetty täytesanat ja ylimääräinen toisto pois.

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU